زنجیره

—١—

یادی بادینان

بەشی یەکەمە لەدیوانی
م . رسولڵ (هاوار)

لەبڵاو کراوەکانی کتێبخانەی
ئازادی
ساڵی ١٩٥٩

نرخی دانەیەك
(١٢٠) فلسە

(چاپخانەی ژین * سلیمانی)

وێنەی خۆم نییە ڕوتووش کراوە
بــڕوانە ڕەنــگم زەردەو ژاکــاوە
لە داخی دووڕوو و درۆزن و بێبار
خۆشــــــیی ژیانم بۆتە ژەهری مار

سەرەتا

ئەی خوێندەواری بەڕێز:

زۆر دەمێك بوو بەتەما بووم هەڵبەستەکانم کۆ بکەمەوەو پێشکەشی خوێندەوارە بەڕێزەکانی بکەم. بەڵام تائێستا گەلێ کۆسپ و بەرهەڵستی هاتۆتەڕێگەم، جگە لەوەش لە دەوری پاشایەتیی بۆگەنا ماوەی بڵاوکردنەوەی هەندێ لە هەڵبەستەکانم نەبوو، منیش نەمویست هیچیان لادەم، لە ساڵی ١٩٥٦دا بە وەزیفە تەحویل بووم بۆ ناوچەی بادینان -دهۆك- لەوێ ماوەیەك مامەوە. بەڕاستی جوانی ئەو ناوچەیە، چاوئەندازە دڵفڕینەکانی، کاژە سەوزەکانی چیاو دۆڵەڕەنگینەکانی، ئاوازی گۆرانی و بەستە خۆشەکانی دووبارە خستمیانەوە سەر سەودای هەڵبەست و کۆکردنەوەی هەڵبەستە کۆنەکان، لەوێ بەناوی (یادی بادینان)ەوە کۆم کردەوەو ئامادەم کرد بۆ چاپ. لەپاش شۆڕشە پیرۆزەکەی ١٤ی گەلاوێژیش ئەو هەڵبەستە تازانەم چی هەبوو، هەموویم یەك خست و دام بە چاپخانەی ژین بۆ چاپ.

یادی بادینان ... بریتییە لە چەند هەڵبەستێك، یاخود هەرچییەکی تری پێ بوترێڕازیم.

ئەم هەڵبەستانە بریتین لە دەربڕینی هەست و بیروباوەڕی خۆم بەرامبەر بە جوانیی ئەم نیشتیمانە، بەرامبەر بە ژیانی کۆمەڵایەتیمان، وەکوو چۆن لەکاتی پاشایەتیی بۆگەنا کۆڵم نەداو بەبێ سڵەمینەوە زۆریم لەڕۆژنامەو گۆڤارەکانا بڵاو کردەوە، ئێستەش لەمەودوا بڕیارم داوە کە هەر کۆڵ نەدەم و نەبەزم، نەبەزم هیچ شتێك کارم لێ نەکاو ساردم نەکاتەوە. بوون و نەبوون، دەردیسەری و کوێرەوەری و لێقەومان، ئەمانە هەمووی ئەخەمە ژێر پێم، ئەم پێویستییەی کە لەسەرمە بەرامبەر ئەم گەلەو ئەم نیشتیمانە، ئەوی لە توانامابێ بەجێی ئەهێنم.

ئەم هەڵبەستانەم پێشکەشی گیانی پاکی نەمری ئەو لاو و نیشتیمانپەروەرانە بێ کە بەبێ ترس و لەرزین سەرکەوتنە سەر سێدارە و پڕ بەدەم بانگی سەربەستی و سەرکەوتنی گەل و نیشتیمانیان ئەکرد. پێشکەشی ئەو لاوە خەباتکەرانە بێ کە لە شەقام و کۆڵانەکانا بە گوللەی دەستی زۆردار پێکران و خوێناویان لەگەڵ جواناویانا تێکەڵ بوو. پێشکەشی ئەو دایك و باوك و خوشك و برایانە بێ کە خۆشەویستەکانیان لەپێناوی سەربەستی و کامەرانیی گەل و نیشتیماندا بەخت کرد. پێشکەشی ئەو نووسەر و ئەدیب و شاعیرانە بێ کە هەمیشە قەڵەمی مەردانەیان کۆڵ نادا بۆ خزمەتکردنی گەل و نیشتیمان، نەك لەپێناوی خۆدەرخستن وڕواڵەت و بەم و بەودا هەڵدان.

سلێمانی/ م. ڕەسووڵ
"هاوار"

چەند وشەیەك

خوێندەوارانی بەڕێز:

شیعرو هەڵبەست کە بریتییە لە وتەی بەکێش و پڕمانا و (قافیە– سەروا)دار, یەکێکە لەو هونەرە جوانانە کە بۆ نەتەوەی دوارِۆژ لەپاش هەزاران ساڵ وەك شریتێکی سینەما لە دڵی مرۆڤانی زانادا هەموو کاتێ خۆی ئەنوێنێ, وە یان گوڵێکە لە باخی دڵخوازی و بیرەوەریدا بڕای بڕ سیس نابێ وە هەمیشە تەڕ و تازەو زەنوێرە.

شیعرو هەڵبەست هەموو کەندو کۆسپ و بەسەرهات و بەرزو نزمیی گەلی تیا دیارە. شیعرو هەڵبەست وەك دەستەچیلە لە شەوی تاریکی ئەموستەچاوداڕێگا بۆ گەلڕووناك ئەکاتەوە. وێژەو دەستوورو یاساو نەریتی باوك و باپیران ئەخاتە پێش چاو, وە یان دیوارێکی پۆڵایە بۆ پاراستنی سنووری وێژە لە زمانی بێگانان. پاك لە پیس وە موو لە ماست جیا ئەکاتەوە.

ئەگەر سەرنجێك لە هەندێ فەرهەنگی فارسی بدەن، ئەبینن بۆ هەر وشەیەك شیعری شاعیرێکیان بە بەڵگە هێناوەتەوە, تەنانەت (موعەللیم ناجی کە مامۆستایەکی بەرزی تورك بوو) لە فەرهەنگە نایابەکەیدا بۆ وشەی (ناگەهان) شیعرێکی (شێخڕەزای تاڵەبانی)ی بە بەڵگە هێناوەتەوە، کە ئەڵێ: ((ڕەزا قەزای ناگەهانییە)). ئەمجا لە خویندنەوەی ئەم دیوانە شیعرەی (مامۆستا محەمودڕەسوڵ) دا بۆم دەرکەوت ئەوانەی کە بۆم باس کردن لە هیچیان دوا نەکەوتووە. چۆنیەتی ژیانی ئەمڕۆ و لەمەوبەرمانی بە هەڵبەستی شیرین خستۆتە بەرچاو.

هەڵبەستەکانی هەمیشە هانمان ئەدا کە تێکۆشین و بەرەو پێشکەوتن هەنگاو بنێین, هێجگار ئەو هەڵبەستەی کە لەژێر ناونیشانی (نووزەی دایکێك لە جەژنا) لە هەمووی جوانترە، کە سکاڵای برسیەتی وڕەش‌وڕووتی و زۆرلێکراویی پیشان ئەدا.

ئیتر بەم هۆیەوە هیوادارم مامۆستای ناوبراو لەمەولایش بۆ هەموو جۆرە دەردێکی کۆمەڵایەتیمان بە هەڵبەستی جوان تێکۆشێ.

مامۆستا نەجمەدین مەلا

١٩٥٩/٧/٥م/ سلێمانی

نووزەی دایکێك لە جەژنا

سلێمانی

ساڵی ١٩٥٢

چە جەژنێکە خوا سا من بە چی خۆش کەم دڵەی ماتم
چە جەژنێکە، چە عومرێکە، کەوا من بێکەس و لاتم
ڕووناکایی لە ئاسمانا گومان نابەم بە هیچ ڕەنگێ
سەراپا پەست و تاریکە، نییە شەوقێ، نییە دەنگێ
سێ چوار کۆرپەی ڕەش‌وڕووتم هەیە لەم ژینە تاریکە
هەموویان کێش ئەکەم لەم ڕێگە دوورو سەخت و باریکە
بەرەو دواڕۆژێکی پەست و بەرەو ژێنێکی پڕ مەینەت
بەشم زووخاو و ناسۆرەو هەناسەو ئاهی پڕ حەسرەت
لە ژوورێکدام، چە ژوورێکە ئەڵێی پشتیری حەیوانە
لەبەر پەستی و تاریکی ئەڵێی سووچێکی زیندانە
هەموو بێ نوێن و بێ باڵین لەسەر ئەو خۆڵە گەوزاوین
وەکووو مردوویی سەرقەبران بە حاڵێ نووزە تیا ماوین
بە چی ڕازی بکەم گریەی مناڵێکی گرۆز و ســـیس
بە چی بێدەنگ ئەبێ کۆرپەی لەخۆڵ گەوزاوی چرچ و پیس
بە چی تێریان بکەم شەو تا بەیانی شین و گریانە
هەنسك و ئاهی سەردەو باوکەڕۆیەو دایە گیان نانە
لەجیاتی کاسەیی جەژن و لەجیاتی جەژن و جەژنانە
هەموو برسی و ڕەش‌وڕووتین لەناو ئەم کوێرە وێرانە
مەگەر ئەم دام‌ودەزگایە بڕووخێ و سەربەرەوخوار بێ
نیزامێك بێتە پێش ڕاست بێ، لە زددی پیاوی زۆردار بێ
مەگەر ئەوسا هەزاری وەك منی بێچارەوو بێ دەست
نەجاتی بێ لە برسێتی و ڕەش‌وڕووتی و لە ژینی پەست

*

دەنگی ئاشتیخوازە بەرزە زولاڵە — پڕ لە خۆشییە وێنەی شمشاڵە
بەڵام شەڕفرۆش دەنگی ناخۆشە — پەستە قڕەی دێ وەك قەل و داڵە

*

خۆشەویستەکەم

سلێمانی، ١٩٥٣

خۆشەویستەکەم ئارامی گیانم   ڕۆشنکەرەوەی ڕێگەی ژیانم
ئێستە لە دووریت دڵ پەرێشانە   وەك باغچەیەکی چۆڵ و وێرانە
لە جێی ڕیحانەو لە جێی غونچەو گوڵ   سەراسەر بۆتە پەیکوڵ و چقڵ
بولبلی خۆشخوان بەجێی هێشتووە   کوندەپەپووی شووم تیا جێگیر بووە
ئێستە لەجیاتی نەغمەو دەنگی خۆش   لەجێی ئاوازی دڵگیرو بەجۆش
نووزە لەناویا دەنگ ئەداتەوە   زووخاو و خوێناو پەنگ ئەخواتەوە
لەجێی شەماڵ و شنەی بای ڕەوان   بۆتە گوزەرگای کزەی بای خەزان
ئەو دڵە خۆشەو بەزەوقەی پێشوو   کە دایم شێوەی تۆی تیا جێگیر بوو
ئێستە لەوساوە کە تۆی لێ دوورە   ڕۆژی ڕووناکی لەلا دەیجوورە
هامڕازی گیانی خەفەت و غەمە   هەتاسەر حاڵی وابێ ستەمە
مەگەر سەرلەنوێ تۆ خۆت بێی بەدڵ   بە دڵسۆزانەو ئارەزووی بەکوڵ
ماوەیەکی زۆر ئاگاداری بی   چاودێریی بکەی، زۆر غەمخواری بی
بە ئاودانی زۆر بە بژارکردن   بە پاککردنەوەو دڕك لابردن
ئەوسا پاش بەینێك ببووژێتەوە   تۆزێك وەك جاران هۆشی بێتەوە

ئەم نیشتیمانە کە کوردستانە   هی هەندێك نییە هی هەموانە
تۆ گەر لات وابێ هەر هی خۆتانە   با ڕاست پێت بڵێم زۆر هەڵەی گیانە
تۆ تەنها دەمت لێ خستۆتە کار   من سەرو ماڵم بۆی بەقوربانە

دیمەنی سەرچنار

سلێمانی، ١٩٤٤

چەن دڵگیری ئەی سەرچنار   ئەی مەڵبەندی دەستەی دڵدار
ئاوەکەت تا بڵێی جوانە   ساردەو بێگەردو ڕەوانە
دیمەنت وەکووو لوبنانە
تیشکی جوانی خۆرەتاوت   شنەی شوڕەبیی گۆی ئاوت
دەرمانی دەردەدارانە   چارەسەری دەردی گرانە
دیمەنت وەکوو لوبنانە
چەچەی بلبلی ناودارت   سروەی ناو مەلی گوڵزارت

وەك نەغمەی عوودو کەمانە تێکەڵ بەستەی مەیخورانە
دیمەنت وەکوو لوبنانە
شنەی شەوی مانگەشەوت تریفەی ئاوی سەر چەوت
ئیلهامی گشت شاعیرانە وەحیی گشت هونەرمەندانە
دیمەنت وەکوو لوبنانە
دڵ بۆ دیمەنت بەجۆشە بەبێ مەی بۆ تۆ سەرخۆشە
مەستی چاوئەندازەی جوانە تێر نابێ لێت پەرێشانە
دیمەنت وەکوو لوبنانە

لە دووریت

سلێمانی، ١٩٤٤

خۆشەویستەکەم گیانی شیرینم لەدووریت ئێجگار پەست و غەمگینم
بێ تیشکی چاو و بزەی سەر لێوت بێ نیگای جوانی دڵدار ئەنگێوت
خۆشیی ژیانم لا ژەهری مارە ڕۆژی ڕووناکم لا شەوی تارە
بێ تۆ، شپرزەو مات و دڵتەنگم بێهۆش و گۆش و پەست و بێڕەنگم
هەرچەن ئەزانم ناحەزم زۆرە زۆریان پێ خۆشە کە من بەم جۆرە
کفت و کەساس و هیلانەواز بم سەرلێشێواو و کزو بێناز بم
بەڵام هەرچەندە تەقەلا ئەدەم ئەمەوێ ناحەز بە خۆم خۆش نەکەم
دەسەڵات نییە بێپەروا جار جار فرمێسك لە دیدەم هۆن هۆن دێتە خوار
توخوا پێم بڵێ دۆستەکەی گیانی کەی ڕزگار ئەبم لە سەرگەردانی
هەتا کەی ناحەز بە من خۆش ئەکەی هەتا کەی دڵم فەرامۆش ئەکەی
تاکەی ناسۆری دووریت بچێژم تاکەی فرمێسکی خوێنین برێژم
بەسیەتی، ئیتر دوایی پێ بێنە نەختێ دڵنەرمیم لەگەڵ بنوێنە
هیچ نەبێ گیانە جارێك بە سەردان سەرێکمان لێ بدە هەروەکوو میوان
هەر بە دیدەنیت ئەبووژێمەوە دەردو مەینەتم بیر ئەچێتەوە
بەڵام گەر نەیەی ئای پەرێشانم ئای هەشبەسەر و ماڵی وێرانم

بــۆ

سلێمانی، ١٩٤٣

گیانە لەوساوە دوور کەوتوویتەوە
رەنگە وابزانی لەبیر چوویتەوە
ئاگات لێم نییە بینای چاوانم
بۆ دیدەنیی تۆ چەن پەرێشانم
نالەی دەروونی پڕ لە ئازارم
ئێش و ناسۆری دڵەی زامارم
هەناسەی گەرمم، قوڵپی گریانم
لێزمەی فرمێسکی هەروەك بارانم
بێهێزیان کردووم زەیفیان لێ سەندووم
زۆر پەرێشانم هەروەکوو مردووم
زوو فریام کەوە گورجێ چارم کە
لە دەردی دووریت زوو ڕزگارم کە
گەر چارم نەکەی زۆر بە خێرایی
مانای ئەمکوژی بە ناڕەوایی
وەختێك ئەبیستی بینایی چاوان
لە دووریت ئەمرم زۆر بەبێ تاوان
تۆش وەختێ پیر بووی، کز بوو چاوانت
چرچ و لۆچ کەوتە سەر ناوچەوانت
زوڵفی زێڕینت سپی هەڵگەڕا
تەواو پەکت کەوت جوانیت لێ بڕا
باڵات چەمیەوە کەوتیتە لەرزین
گەیشتیتە نزیك دوا قۆناغی ژین
ئەوسایە یادم ئەکەی پڕ بەدڵ
یادی کەساسیم ئەبەیتە ناو گڵ
بەڵام لەپاش چی، لەپاش ڕابوردوو
هیچ دادت نادا خەفەت بۆ مردوو

پەری شێوە

سلێمانی، ١٩٤٦

پەری شێوەی گوڵ ڕوخسار
شیرین ڕەوتی نێو نزار
بەسیە دڵڕەقی و جەفا
تاکەی بچێژم سزا
دڵم بەدووتا وێڵە
بێ تۆ بیناییم لێڵە
ژینم لا ژەهری مارە
پڕ باغی ژینم خارە
ئارامم لێ بڕاوە
خەوم لێ هەڵگیراوە
بێ تۆ دنیام لا تەنگە
دڵم بە تۆوە بەنگە
تۆی ئامانجی، تۆی هیوای
تۆی ئاینی، تۆی بڕوای
ئەوەی ڕەنجەڕۆی ئەکەی
بۆچی دەسخەڕۆی ئەکەی
ئایا گیانی شیرینم
گوڵی ناو باغی ژینم
نازانی دنیای بێفەر
بۆ کەس نامینێ تاسەر
سەیرکە کام گوڵ جوان بێ
دڵ ڕوونکەری ئینسان بێ

کام دار زۆر شۆخ و بەرز بێ   پۆپەی سەد هەزار تەرز بێ
کام مەل دەنگی زۆر خۆش بێ   ئاوازی پڕ لە جۆش بێ
دواییەکەی هەر مردنە   سەر بۆ گۆڕ کەچکردنە
دنیایەك بەم جۆرە بێ   مردنی بە نۆرە بێ
بۆ دڵ ئازاری تۆ بم   بۆچی غەمباری تۆ بم

چاوەڕوانی

سلێمانی، ١٩٤٦

چاوەکەم من چاوەکانم چاوەڕوانی تۆ ئەکا
مەیلی شێوەی بەژن و باڵای‌ڕێك و جوانی تۆ ئەکا
نازو لەنجەی عیشوەدارت وا لەدیدەم کاریە
هێندە پەرۆشی دیدەنیتە خۆی قوربانی تۆ ئەکا
دڵ وەکوو بلبل پەرۆشی غونچەکەی لێوانتە
وابە کوڵ ئەخوێنێ شێتی سروەیپڕێوانتە
هەروەکوو دێوانە ئاسا دەشت و چۆڵ ئەگرێتە بەر
وەك موریدی حەزرەتی شێخ هەردەسەودامانتە
هۆش و گوشم لێ بڕاوە جەرگ و دڵ سوتاوە بۆت
بۆت پەرۆشم بۆت بەجۆشم سینە هەڵقرچاوە بۆت
ئاهو ناڵەی ناو دەروونم هەروەکوو کوورەی بەجۆش
گڕ ئەسێنێ وا بڵێسەی بەرزە پرزوخاوە بۆت
من لەتۆ دووربم ئەبێ خۆشیم لەکوێ بێ چاوەکەم
خۆت ئەزانی چۆنە حاڵی جەرگە هەڵقرچاوەکەم
دڵ لەدووریت پەست و ماتە کەیلی زوخاوو غەمە
هێند کەساسم هەر لە تەیری باڵ شکاوی داو ئەکەم
کفرە لات، وا جارێك نایەی چاری ئەم بێچارە کەی
پەشمە لات تیماری زامی سەختی ئەم زامارە کەی
یا قەرارێکە و هەتا سەر هەر ئەبێ وا بمکوژی
بۆیە وا سووری کە من ئاوارە و پەتیارە کەی

سوێندی دڵداری

سلێمانی، ١٩٤٦

گیانە سوێند ئەخۆم بە یەزدانی تاك
بە عەشقی ڕاستی دڵدارانی پاك

بە گڕەی سینەی دەروون سووتاوان
بە قرچەی زامی دڵ پڕووزاوان

بە جوانی ڤینۆس بەعەشقی فەرهاد
بە دێوانەیی مەجنوونی ناشاد

سوێندت بۆ ئەخۆم بەدڵ و بەگیان
هەتا من مابم لەسەر ڕووی جیهان

یا هەتا دڵم لەلێدانا بێ
تا دوا هەناسەم لەژینا مابێ

لەتۆ بەولاوە دڵ نەدەم بەکەس
هەر تۆ یارمی, تەنها هەر تۆو بەس

گەر بێ وەفاییم لەگەڵ نوانی
یا ئەو شەرتانەم لەگەڵ شکانی

وەك تاوان بارێك چیم پێڕەوایە
ملم بۆت کەچەو لەبەر دەستایە

گەر لەپاش هەموو ئەو پەیمانانە
دڵت هەر بەمن ناکا متمانە

وا ئاشکرایە بەناڕەوایی
بیانووم پێ ئەگری بیانووی خۆڕایی

بەرامبەر شۆخێك

سلێمانی، ١٩٤٨

جووتێ چاوی شینی مەنگت هێند گەش و سیحراوییە
پڕ تەلیسمە دڵفڕێنە تا بڵێی لێم کارییە
یەك کەڕەت هۆش و خەیاڵم نوقمە تیایا ون بووە
گێژو تاساون بەجارێك پیشەیان هەر زارییە
لێوی ئاڵی بێ سووراوت هێندە پاراوو تەڕە
کوڵمی سادەی بێڕوتووشت جوان و بێدەسکارییە
گوڵ بەسەد لاف و گەزافی شەونم و بۆی خۆشەوە
خۆی بەرامبەر لێوت بگری تووشی شەرمەزارییە
گەردنی بەرزت لەگەڵ شێوەی مەمی تازە فەریك
پڕ تەلیسمە پڕ لەسیحرە پەیکەری دڵدارییە
دەنگت هەروەك مۆسیقایە هێندە خۆش و ناسکە
هەروەکوو سیمفۆنیەکانی بیتهۆڤن لێم کارییە
وام لەبەر دەمتا کەساس وەستاوم داوێن گیری تۆم
هێزی ئەژنۆم لێ براوە چارەکەم ناچارییە
ئاخری ئەو شێوەیەت ئەم خاتە سەرڕێی بتپەرست
گەرچی ئێستا بتپەرستی کفرو ناهەموارییە

بووژانەوە

١٩٤٦

گیانە من جاران پەست و شێواو بووم
هەمیشە دەروون پڕ لە زووخاو بووم
ڕۆژی ڕووناکم لەلا تاریک بوو
ڕێگەی ژیانم سەخت و باریک بوو
بەڵام لەوساوە تۆ بووی بەهاوڕێم
گیانی شیرینم دانی پیا ئەنێم
بەجارێك شێوەی ژینم گۆڕاوە
ماتی و دڵتەنگی و پەستیم نەماوە
لەوساوە بەچاو شێوەی تۆم نەدیوە
وەك پەیكەر لەناو دڵما چەسپاوە
تەلی ناو دڵم هەروەكوو كەمان
كەوتۆتە نەغمەی دڵداری لێدان
لە چپەی خۆش و دەنگی ناسكت
لە گورجی و سركی هەروەك ئاسكت
نۆتەی مۆسیقاو سیمفۆنی فێربووم
ئاوازو نەغمەی دڵداری فێربووم
پرشنگی چاوو بزەی لێوانت
تیشكی سەر گۆنای ڕەنگ ئەرخەوانت
زۆر نهێنییان بۆ خستوومە ڕوو
بۆم ئاشكرابوون هەروەكوو جادوو
خۆشەویستیمان گەر وا تا سەر بێ
باغی ژیامان خۆش و پڕ بەر بێ
ئەوە ئەوپەڕی كامەرانییە
ئەوپەڕی خۆشیی زیندەگانییە

لە ئەدەبی ڕەمزی:

گوڵێکی بەدیل گیراو

سلێمانی، ١٩٤٧

سەیری ئەو گوڵە گەشاوە
لەو بن تووتڕكەدا ڕوواوە
سەیركە چۆن چڵی دڕكاوی
دەوری گرتووە بەتەواوی
وەكوو دیلێكی بەسەزمان
كە گیرابێت بەبێ تاوان
بەو جۆرە بەدیل گیراوە
دەوری بەدڕك تەنراوە
بەحاڵ پەڵەی هەتاوی كز
لێی ئەدا زۆر بەدزە دز
یا جار بەجار كزەی شەماڵ
بە شەڕەشەق بەزۆر و پاڵ
ئەشێلی ناو دڕك و چقڵ
تا تاوێك سەر ئەدا لە گوڵ
گوڵی هەژار بەشنەی با
ئەكەوێتە سوڕو سەما
وەكوو دیلێك كە خزمانی
هاتبنە لای بە میوانی
بەو جۆرە گەش ئەبێتەوە
هۆشی بە گیانا دێتەوە
بەڵام توتڕكی ناهەموار
وەكوو وەردیانێكی زۆردار
وەك بێ ویژدانێ، بێ دینێ
ئەوەی پێ ڕەوا نابینێ

لەپاش بەینێك دێتە وێزەی   بەر ئەبێتە هەموو جەستەی
تۆڵەی ئەو تاوە خۆشییە   ئازار دانەو بیٚ هۆشییە
بەر ئەبێتە هەموو گیانی   دەس ئەکا بە ئازاردانی
دڕکی تیژی لیٚ گیر ئەکا   بەناو گەڵاو چڵپا ئەبا
هەتا بەینێك ئەتلێتەوە   تاو تاو زامی ئەکولێتەوە
لەپاش شەماڵ مەلێکی شین   ئێسك سووکێکی باڵ نەخشین
ویستی سەرێك بدا لە گوڵ   دیدەنی بکا پڕ بەدڵ
بەو هیوایەی کە ڕێبازیٚ   ببینیٚ لێوەی دەرباز بیٚ
چونکە ئاگری دڵداری   جۆشی داوە بەناچاری
بەرامبەری هەڵوەستاوە   ئارامی لەبەر بڕاوە
قەڵەمی ئەژنۆی شکاوە   هێزی فڕینی نەماوە
هەتا بڵێی بەپەرۆشە   پەرێشانە بۆی بەجۆشە
بەڵام چی بکا چاری چییە   هەرچەن ئەکا ڕێگەی نییە
وا باڵی پێکا دایەوە   چوو بە دەوریا خولایەوە
تا بەتەواوی ماندوو بوو   لەش و باڵی هەموو سست بوو
بەجارێك وزەی لیٚ بڕا   ئیتر لەتوانایا نەما
لەپاش بەینێك هەستایەوە   باڵی بەیەکا دایەوە
بیٚ پەروا خۆی بەدڕکا کرد   دەنەرچوو هەرچەن ڕەنجی برد
لەوکاتەدا دڕکێکی پیس   دڕکێکی زۆر تیژو نەگریس
سەرسنگی ناسکی کون کرد   هەتا نزیك ناو دڵی برد
هەروەکوو مەجنوونی ناشاد   مرد بیٚ ئەوەی بگا بە مراد
لەدوای ئەو هێندەی پیٚ نەچوو   گوڵیش بەتەواوی سیس بوو
هەموو گەڵاو چڵی وەری   وشك بوو کەوتە سەر زەوی
لەپاش بەینێك مەلی هەژار   لەشی بێگیانی کەوتە خوار
هەمووی داڕزا بوو بە خاك   نیشتە بن توتڕکی سامناك
وەختیٚ کە شەماڵ هاتەوە   ویستی سەر لەگوڵ باتەوە
تەماشای کرد گوڵ نەماوە   وشك بووەو هەڵ وەراوە
وەکوو خۆڵی لیٚ هاتووە   تێکەڵ پەڕو ئێسقان بووە
زۆر بەدڵتەنگی دانەوی   خۆڵی لوول دا لەسەر زەوی
لەگەڵ پەڕا هەمووی فڕان   بردیە بارەگای دڵداران

وەختێ گەیشتە بارەگا
سووك لەسەر خۆ چوو بەچۆكا
ئەو خاك و پەڕەی تەسلیم كرد
دڵداران هاتن دەست و برد
هەموو بەكۆمەڵ وەك پەری
كۆ بوونەوەو چوونە دەوری
كفنیان بۆ كرد لەپەڕەی گوڵ
كێلیان بۆ كرد لەوێنەی دڵ
شتییان بەشەونم و گوڵاو
گۆڕیان هەڵكەن خستیانە ناو
لە گۆڕستانی دڵداران
بوونە جێ نەزرگەی یاران
وەختێ كە تووتڕكیش پیر بوو
مردن چنگی لەویش گیر بوو
بەبێ تۆزقاڵێ بەزەیی
هەڵی كوتایە سەر سەری
هەموو گەڵاو چڵی مران
هەموو نووكی تیژی وەران
ڕەشەبا هات لێی كەوتە كار
پەل و پۆی داهێنایە خوار
بەربووە هەموو لەش و گیانی
هەتا لەبیخ دەری هانی
هەر تۆزی بەلایەكا برد
كەس نەیزانی ڕووی لەكوێ كرد
ئەمەیە ئەنجامی زۆردار
ئەنجامیڕەوشتی بەدكار
ئەوی لەژینا زۆردار بێ
پیس و دڕندەو خوێنخوار بێ
ڕۆژێك دێ بە جۆرێ تووش بێ
وا سووك ئەبێ هەروەك پووش بێ

لالۆی جووتیاری كەوش و كڵاش دڕاو
بەری فرمان و كۆشش لێ سەنراو
پێم ناڵێی تاكەی وەكوو بەردو دار
ورتەت لێ نایە بەرامبەر زۆردار
وابزانم سامی هێزی زۆرداری
یا ترسی ئێشی قامچی و داركاری
بەجۆرێك كاری كردۆتە گیانت
ورەت بەرداوە پەستە ژیانت
بەڵام لالۆ گیان تاسەر وا نابێت
تاسەر كەساس و قوڕبەسەر نابێت
هاكا هێزی گەل لە پیاوو لەژن
قەڵای زۆرداریان دەرهێنا لەبن

لە ئەدەبی ڕەمزی:

سكاڵای گوڵێك لەژێر گەڵاوە

سلێمانی، ١٩٤٨

گوێم لێتە ئەی مەلی بچووك
ئەی نەغمە خوانی ئێسك سووك
گوێم لە بەستەی دڵداریتە
لە نەغمەی هەرزەكاریتە

گوێم لێتە بەکوڵ ئەخوێنی
خۆشەویستکەت ئەدوێنی

لە منیش نزیک بەرەوە
دەردی منیش کەم کەرەوە

تۆزێکیش بۆ من بخوێنە
لەغەمباری دەرم بێنە

زۆر پەریشان و دڵتەنگم
سیس و ژاکاوو بێرەنگم

هەر لەوساوە من بووم بە گوڵ
تا ئێستا کەوتوومە بن چڵ

وەکوو دیلێکی هەش بەسەر
ئاخنراومەتە بن سێبەر

سەریان گرتووم گەڵای پان پان
بێ بەشیان کردووم لەژیان

لە دیمەنی سەرڕووی جیهان
لە دیمەنی ئاسمانی جوان

لە خەرمانەی مانگی بەهار
لە کۆو ئەستێرەی پڕشنگدار

لە شەونمی بەری بەیان
لە گزنگی لای ئێواران

لە تیشک و تینی خۆرەتاو
لە دیمەنی هەورو هەساو

لە ماچی پەپولەی ڕەنگین
لە خاڵ خاڵۆکەی باڵ نەخشین

ئاگام لەکرد گار نییە
نازانم چۆن و چۆن نییە

ئێستا کە من هەروەکوو کوێر
وەك بەردی بن گۆمی بێ خێر

کەس نامبینی و کەس نابینم
شاراوەو پەست و غەمگینم

نە هاودەم و دۆستی کەسم
نە کەس دێ دەس باتە دەسم

تەنها شتێك کەوا هەم بوو
هەرچەن جارجارو کەم کەم بوو

مەلێك بوو زۆر دەنگی خۆش بوو
نەغمەو ئاوازی بەجۆش بوو

ئەی زانی کە من وا دیلم
ئاوا شاراوەو زەلیلم

بۆیە دڵی نەرم بوو بوو
کە بێرەدا تێپەر ئەبوو

هەموو جاریك ئەهاتە لام
وەك دڵسۆزێك سەری ئەدام

بەڵام بەینێکی تەواوە
ئەو دەنگەشم لێ بڕاوە

ئاخۆ خاوەنی ئەو دەنگە
ئێستە لەکام داوا بەنگە

یا لەکام قەفەز نراوە
ڕێگەی هاتوچۆی گیراوە

یا بەکام گوللە پێکراوە
ئێستە خۆڵیشی نەماوە

سا توخوا گیانی شیرینم
هەر چەن بەدیمەن ناتبینم

یا هەرچەندە ئەڵێن کەوا
دەنگی هەژار کەم بڕ ئەکا

ناگاتە گوێی دەسەڵاتدار
دادی نادا بانگ و هاوار

بەڵام تۆ، ئەی مەلی دڵدار
ئەی دۆستی بێکەس و هەژار

دووسێ نەغمەم بۆ بخوێنە
تەلی دڵم بلەرزێنە

بەشکو بەدەنگی خۆشی تۆ   بەئاوازی بەجۆشی تۆ
نەختێ هۆشم پیا بێتەوە   کوڵی دڵ دامرکێتەوە
ئەی مەل تۆ ئەوەش بزانە   کە دنیا دەوران دەورانە
دنیا هەروا نابێ تاسەر   رۆژێك دێ سەر ئەهێنمە دەر
کاتێك سەر کەوتمە سەر گەلا   رزگار بووم لەڵقی بەلا
ئەوسا من و تۆ پێك ئەگەین   دەس لە ملی یەکتر ئەکەین
ئەوسا لە تۆ بەستەی شادی   لە منیش بانگی ئازادی

ژیانی کۆمەڵایەتیمان

سلێمانی، ١٩٥٠

گەلی دواکەوتوو ولاتی وێران   بەجارێك دڵیان پڕ کردووە لەژان
گەلی تەوق لە مل دەستوپێ بەستە   گەورەو بچووکی بەجارێك پەستە
ئاژاوەو هەڵلاو نارێکیەکی زۆر   بەربووینە یەکتر وەك گەلی خۆ خۆر
لاوی بەرەڵلاو بێ ئیش و بێ کار   سەرخۆش و بەدمەست لە قەراغی شار
وان لەجادەکان خۆیان با ئەدەن   هەموو بەرامبەریەك دەستەویەخەن
باس باسی شەڕەو چەقۆو گوللەو دار   باسی جامانەو مشکی ڕیشوودار
باسی سەفاهەت، یا باسی قومار   باسی نابوتی و دۆڕاندن و وار
لادێییەکانیش وەك دوشمنی یەك   هەموو لەیەکتر چوونەتە سەر شەك
لەسەر نویلکەکان بۆ یەك وەستاون   ئەڵێی دوشمنی باوك کوژراون
باس باسی شەڕەو ڕاووڕوتکردن   کلکی کەر بڕین خەرمان سووتاندن
سەرەڕای هەموو بێ ئیشی و گرا   کەم دەرامەتی و لاتی و بێ نانی
بەجارێك گەلی وا تاساندووە   هەمووی بەجارێك کاس و وڕ بووە
بازاڕ پەککەوتەو لە ئیش وەستاوە   خەڵك دەستەپاچەو واقی وڕماوە
پڕبووە لە سواڵکەر پڕ لە گیرفانبڕ   پڕ دوعانووس و دەروێش و کەڵور
منالْ، زەمیلە بەدەس دوان و سیان   یەخەت بەرنادەن دوکانە و دوکان
هەموو ڕەش‌وڕووت هەموو سەرڕشکن   هەمووڕەنگ زەردو نەخۆش و چڵکن
بەڕەڵلاو خوێڕی ناو کۆلانان   قاچ کرێشاوی برسی و بێنانن
ئەمانە هەمووی ئەم نەگبەتییانە   ئەم هەموو دەردو کوێرەوەریانە
هەمووی بەچاوی خۆمان ئەبینین   ورتەشمان لێ بێ ئەڵێن شیوعین

بۆ کچە کوردێك

سلێمانی، ١٩٤٨

ئەی کچە کوردەی گۆنا شەکرەسێو
بۆ دۆش داماوی ماتی و بار بەلێو
پێم نالێی بۆچی کز هەڵوەستاوی
چیت لێ قەماوە وا پەشۆکاوی
توشی کام کۆسپ و کام دەردو داو
وا هێندە پەست و سەرلێشێواوی
بۆچی وا قورگت پڕە لە گریان
فرمێسك لە چاوت ئەڕژێ وەك باران
کوانێ بۆ کوێ چوو بزەی سەر لێوت؟
تیلایی چاوی دڵدار ئەنگێوت
کوا زەردەخەنەی جاری جارانت
کوا گورجی و سرکی سەرڕێگەو بانت
کام نەهێنیە هەستی لەرزانووی
لە دواکەوتنی خۆتی گەیانوی
خستوویتە گێژەی دەریای بێ پایان
چەقیوی لەسەر چەقی ڕێی ژیان
بەڵام ئەی کیژی کوردی هەرزەکار
هیچ دادت نادا خەفەت و ئازار
لە فەلسەفەی ژین تێ بگە چییە
ناخۆشی بۆ کەس هەتا سەر نییە
تەنها هەر بڕوات ڕاست و بەهێز بێ
ئەم دەورەش ئەبێ بڕواو گوڕێز بێ
ئەوسایە پەستی تۆش ئەبڕێتەوە
وەك تەمی بەیان ئەڕەوێتەوە
بە ئارەزووی خۆت ئەگەی بە ئاوات
دێیتە مەیدانی خزمەتی وڵات

نووزەی سواڵکەرێك

سلێمانی، ١٩٥٢

من هەتیوێکی هەشت نۆ ساڵانم
بەرەڵڵای کووچەو ناو کۆڵانانم
تەنهاو بێ باربووم, وێڵی ناو شارم
بێ خزم و دۆست و بێ کەس‌وکارم
ڕووتم چڵکنم, سەقەت و گێرم
بەسکێ برسیم بەسکێ تێرم
غەم و خەفەتی دنیام لابارە
ژیانم لەلا وەك زەهری مارە
کە دەست درێژ ئەکەم بۆ پاروە نانێ
هیچ کەس ڕوویەکی خۆشم لێ نانێ
جارجار ئاغایەك میرزایەك بەگێ
هەروەك ئێسقانێ بهاوێ بۆ سەگێ
بە نابەدڵی بە لووتێکی بەرز
فلسێك, عانەیەك ئەهاوێ بۆ ئەرز
منیش ناچارم دەستی بۆ ببەم
بای ئەو پارەیە دوعای بۆ بکەم
هەر چەند ئەو جۆرە پارە وەرئەگرم
لەجیاتی جارێك هەزار جار ئەمرم
شەرمەزار ئەبم پەست ئەبم تەواو
خەریکم ئەبم بەتنۆکێ ئاو
بەڵام چی ئەکەی لەگەڵ نەبوونی
لەگەڵ هەژاری و لاتی و زەبوونی

بـــەهـــار

سلێمانی، ١٩٥٠

بەهار, نە بەهار, نە گوڵی بۆنخۆش
دڵم وەك جاران ناهێنێتە جۆش
ئێستە هەند پەستم بە سەد شووشە مەی
یا بەسەد کۆڕی بەزمی سازو نەی
نە عود نە کەمان نە نەی نە شمشاڵ
نە شەرابی تەڵخ ڕێزەی کۆنە ساڵ
نە تیلایی چاو نەبزەی سەر لێو
نە زوڵفی زێڕین نە مەمی وەك سێو
هیچیان بە هیچ جۆر دڵ نالەرزێنن
هەمووی لام پەشمە و فلسێك ناهێنن
جاران من دڵم پڕ هەستی خۆش بوو
هەمیشە بیٚ مەی کەللەم بەجۆش بوو
نە غەم, نە خەفەت ڕێی نەبوو بۆ دڵ
فرمێسك نەئەڕژا بەجۆش و بەکوڵ
بەڵام بەینێکە هەستێکی زۆر بەرز
دڵ و دەروونم ئەهێنێتە لەرز
ئەو هەستە بەرزە کە ئەم بزوێنیٚ
بناغەی هەستیم دائەخورپێنیٚ
بانگ ئەکا ئەڵیٚ تاکەی بێهۆشی؟!
تاکەی بیٚ باکی تاکەی سەرخۆشی
چیت لێیان دەسکەوت بەدرێژایی ساڵ؟
بەکەڵکی چیت هات وەسفی خەت و خاڵ
کەی ئێستە باوی ئەوانە ماوە
وا دیارە تەواو خەیاڵت خاوە
خەڵکی خەریکی هەوڵ و فرمانە
بەسی بیٚ ئیتر کووچەی مەیخانە

درۆیە هیچ کەس موحاید نییە
دوورەپەرێزەی ترسنۆکییە
ئەگەر خاوەنی بیروباوەڕی
وەرە پێشەوە ترست لە چییە

مەبدەئی هەندیٚ کەس

بای پیا ئەدەم سەما ئەکەم
زەمانە چۆن بیٚ وا ئەکەم
هەرکەس ئیمڕۆ ئیش بەدەس بیٚ
سەرو ماڵمی فیدا ئەکەم
دەس ماچ ئەکەم قاچ ماچ ئەکەم
بەدەوریا دێم وڕا ئەکەم
مەبدەئ چییە؟ عەیبە چییە؟
چیم بۆ دەس با عەیبی نییە
ئەوی لای تۆ شورەیییە
لەلای من زۆر ئاسایییە
بای پیا ئەدەم سەما ئەکەم
زەمانە چۆن بیٚ وا ئەکەم
بم ناسن من کوڕی ڕۆژم
ویژدانی خومەو ئەی فرۆشم
نابیٚ هیچ کەس لۆمە بکا
بۆ سوودی خۆم تیٚ ئەکۆشم
بای پیا ئەدەم سەما ئەکەم
زەمانە چۆن بیٚ وا ئەکەم

جەژنی هەتیوێك

سلێمانی، ١٩٥٣

بەهارە دنیا خۆشە هەتاوە   جەژنە بەجارێك شار خرۆشاوە
دووکان و بازاڕ جوان و ڕازاوە   منالّە وردە دەورەیان داوە
هەریەك لە ڕەنگیٚ بەرگیان لەبەردا   بڵاوبوونەوە بەدەشت و دەردا
هەندێکیان سواری ئوتومۆبێلن   لەیەك خزاون یەکتر ئەشێلن
چەپڵەڕیزانە بەزمە هەرایە   گۆرانی و بەستەو سوڕو سەمایە
دەنگی موزیقەو گیزەی میزەڵدان   تەقەی تەڕەقەو هی دەمەرقاچان
زیلەی زەنگۆڵەی ئەسپی گالیسکە   زیقەی منالّی دەم بە فیك فیکە
ئەڵێی مەحشەرە وا بووە بەهەرا   جیٚ بەر ناکەویٚ لەبەردەم سەرا
هەندێك لەدەوری مێزێك ئالاون   هەموو خەریکی یاری لەگاون
لەلای هەندێکیان پارە وەك کایە   هەتا خەرجی کا بۆی لەبن نایە
شێرکۆی هەتیویش ڕووت و بیٚ چارە   وا لەپاڵ دایکیا ئەگری بۆ پارە
ئەڵیٚ جەژنانەم ئەویٚ جەژنانە   کراسی تازە, قۆنەرە, عانە
دایکی دەسکورت و بێوەژن کەوتوو   بێکەس و لات و بیٚ پارەو باربوو
لە فرمێسکی سارد لە غەم بەولاوە   لەم جیهانەدا بەشی نەماوە
لەکوێی بوو پارە بۆ شێرکۆی کەساس   پارەی ببوایە بۆی ئەدا بەکراس
شێرکۆ پاش ئەوەی گریا تێروپڕ   دایکیشی بۆی ڕشت ئاهی ساردوسڕ
هەستا بە ڕووتی و گیرفانی بەتاڵ   لە ماڵ هاتە دەر چووە ناو منالّ
کە ڕوانیی بەرگی هەموویان نوێیە   هەموو جەژنانەو پارەیان پێیە
گیرفانیان پڕە لەنوقڵ و پارە   تەنها هەر ئەوە لات و هەژارە
زۆر بەزەیی هات بە گیانی خۆیا   بەجلوبەرگ و گیرفانی خۆیا
قوڕگی بەجارێك پڕ بوو لە گریان   وێنەی دڵ بەردی ئەکرد بەبریان
گەڕایەوە ماڵ بە دڵێکی مات   بۆ وێزەی دایکی بێوەژن و لات

ئەی کۆتری سپی خنجیلانەو جوان   ئەی دۆستی دەستەی ئاشتیخوای جیهان
توخوا بەستەیەك لەو گەروە جوانە   هەڵڕێژە وەکوو تەلی کەمانە
بەستەیەك پڕ بیٚ لە مانای جوان جوان   لە مانای قووڵی مردن و ژیان
بەستەیەك وابیٚ ئاشتی لیٚ دیار بیٚ   کە دەستەی شەڕخوای پیٚ شەرمەزار بیٚ

ڕاستی وه ناڕاستی

سلێمانی، ١٩٥٤

لەم زەمانەدا پیاوی ڕاست و چاك	ئیشیان زۆر لەنگە گەر هەبێ تاك تاك
ئێستە ئینسانی پیس و نالەبار	پیاوی ساختەچی و درۆزن و بەدکار
پیاوی بێئابڕوو دوڕوو و هەڵەوەر	وەك لۆتی چەقۆو بەكر مەرگەوەڕ
ئیشیان بالآیەو ناسراوو دیار	وان لەبرەودا گەورەی ناو شارن
خۆ من لەداخی پیاویڕپاکار	لە داخی پیاوی دوڕوو نالەبار
هەموو ناو دڵم پڕ لەزووخاوە	هەمووی بەجارێ ڕەش داگیرساوە
لەتاو جەخاری کلکە لەقێ کەر	وەختە بەجارێ دڵم بێتە دەر
ئاخۆ چە ڕۆژێك ئەم ناپیاوانە	ئەم بێمەبدەء و ڕەوشت پیسانە
قەدەغە ئەکرێن هەتاکوو ئەمرن	یا بەناچاری ڕێگەی ڕاست ئەگرن

ئەی کەو

قەڵادزە، ١٩٥٤

ئەی کەوی سەر لوتکە و یاڵ	باڵ نەخشینی دەنووك ئاڵ
بۆچی وا حەپەساوی؟	بۆچی سەرسام وەستاوی؟
قاسپەت لەدەم بڕاوە	دڵت پەستەو گیراوە
بیر لەچی ئەکەیتەوە؟	یا چی لێك ئەدەیتەوە
کامڕاوچی لەکام حەشار؟	بە گوللەی پیسی بەدکار
یاخود ساچمەی کام تفەنگ	لەپاڵ دیوجامەی سەدڕەنگ
جەستەیان زامار کردووی	دڵیان وا غەمبار کردووی
یا کام دۆستی دێرینت	کام هاودەمی شیرینت
لێت زیزو زوێر بووە	وا کاری لێت کردووە
یاخود چە کارەساتێ	یا چە کۆسپ و نەهاتێ
ژینی لێ ئاڵوزانوی	لانەی خۆشیڕووخانوی
ئاوا بەم جۆرەی بردووی	لە هاوڕێت تەرەی کردووی
پێم بڵێ چیت لێ دەسکەوت	لە لێکدانەوەو خەفەت
هەستە بجوولێرەوە	نەختێ ببوژێرەوە
هەڵسە بدە لەشەقەی باڵ	بفڕە لەم یاڵ بۆ ئەو یاڵ
بۆ ناو تاش بۆ لوتکەی بەرد	بۆ دامێنی چیاو هەرد

بۆ ناو دارستانی چڕ
بۆ کانییو ئاوی خوڕ

کانیاوی کەللە تەزێن
ئاوی ساردی غەمڕەوێن

بەدەنگێکە نێرانە
بەزیرەی وەك شێرانە

تێر تێر بخوێنە بەدڵ
دەنگی قاسپەت بێ بەکوڵ

ناودۆڵ و دەربەنگ پڕکە
مەل و موور هەمووی وڕکە

بەئاوازی بەرزو خۆش
گیاندار هەمووی بێنە جۆش

تۆ جێگەی وا جوانت بێ
جێی وەك کوردستانت بێ

توخوا چۆن دڵتەنگ ئەبی
چۆن کزو بێ دەنگ ئەبی

ئەوانەی کەوا گێرە شێوێنن
هەوێنی شەڕ و کوشتن و خوێنن

پێویستە لەسەر گەل بیانشێلی
بەر لەوەی ئەوان دەست بوەشێنن

ئەو گەلەی دەست و پێ زنجیر بێ
لەژێر چەپۆکی زۆردارا گیر بێ

قوربانی پێشکەش ئازادی نەکا
تاماوە ئەبێ بەندەو ئەسیر بێ

سلاو بۆ گیانی شەهیدان

١٩٥٥

با لاشەی لاوە شۆخەکان
وەکوو وەرزی گەلاڕێزان

هەڵوەری بە گوللەی پۆلیس
بە گوللەی ناقولاو نەگریس

لافاوی خوێناوی گەشیان
هەڵنیشێ لەجەستەو لەشیان

ناو تیمارخانەکان پڕ کەن
دکتۆر هەمووی کاس و وڕ کەن

بەڵام دواڕۆژ هەر بۆ گەلە
ئەنجامی چوونە سەر کەلە

با پێشڕەوو خەباتکەران
خرابنە ناو، زیندانەکان

زیندانی وەك نوگرە سەلمان
یا شوێنی وەك بەدرەو جەسان

لە تەحقیقاتی جینایی
لەشیان داخ کەن بەخۆڕایی

نینۆکیان بە گاز دەربێنن
بە قامچی لەشیان بشکێنن

بەڵام دواڕۆژ هەر بۆ گەلە
ئەنجامی چوونە سەر کەلە

با خوێن گەرمە نەبەردەکان
با لاوە ئازاو مەردەکان

لەناو زیندانی تاریکا
لە پێچ‌وپەنای باریکا

بەبێ‌گوناە بەبێ‌تاوان
بە گوللەی دەستی ناپیاوان

بیانکوژن هەر بەئەنقەس
کەس فریایان نەکەوێ، کەس

بەڵام دواڕۆژ هەر بۆ گەلە
ئەنجامی چوونە سەر کەلە

با نیشتیمانپەروەرەکان
با لاوە تێکۆشەرەکان

پێ بەکۆتەو دەس بەزنجیر
بە ئەمری مەلیک و وەزیر

چاو بە فرمێسک و دڵ بەئێش
دوور لە ماڵ و منداڵ و خوێش

دەربەدەر بن لە نیشتیمان
نەفی بکرێن بۆ وڵاتان

بەڵام دواڕۆژ هەر بۆ گەلە
ئەنجامی چوونە سەر کەلە

گەل نابەزی وەك پۆڵایە
دوشمن شکێنە ئاوایە

ئیمپریالیزم و نۆکەران
عومریان کورتە هاکا ڕووخان

ئیمڕۆ سبەیە ئیستیعمار
وەك شێرە بەفرینەی بەهار

ئەتوێتەوەو ئەبێ بە ئاو
پێشێل ئەکرێ هەروەك چڵپاو

بەڵام دواڕۆژ هەر بۆ گەلە
ئەنجامی چوونە سەر کەلە

شوورەوی قەڵای ئاشتیخوازانە
دوشمنی شەڕو شەڕفرۆشانە

ئیمپریالیزمی خوێنمژو شەڕخوا
وەك کوندەپەپووی ئێسك گرانە

عەکسی یەکترن شەڕخواو ئاشتیخوا
ئەویان مردنەو ئەمیان ژیانە

سەربەستی

سلێمانی، ١٩٥٣

لەگەڵ تۆمە ئەی سەربەستی
ئەی دوشمنی دیلی و پەستی

ئەی چرای ڕووناکی ژیان
ئەی ئامانجی هەزار گەلان

تۆ گوڕ و تەوژمی خوێنی
شادەماری لەشبزوێنی

هێزو تواناو تینی گیانی
کلیلی مێشکی ئینسانی

لەوساوە کە دنیا بووە
مرۆڤ دڵی پیا چووە

عەشقی تۆ لێی کاری بووە
خۆی لە ڕێتا بەخت کردووە

بەسەد هەزاران سەرو ماڵ
کوڕو کچ و ژن و منداڵ

خۆی بۆ تۆ فیدا کردووە
لەڕێی تۆدا لەناو چووە

قەت نەترساون لەمردن
لە سێدارەو لە خنکاندن

برسێتی، دیلی، لێدان
نینۆك لەبێخ دەرهێنان

قورسایی کۆتەو زنجیر
سزای زیندانی وەك بیر

ئازاری لەش و مەچەك
بە باستۆن و بە کوتەك

شەپازلە و بۆکس و پاڵ
یا شەقی نووکی پۆستاڵ
یا گوللەی تیژی بەدکار
بۆ ناو ئێسقان و دەمار
یا ناسۆری ئاوی گەرم
هەڵپڕووکێنەری چەرم
تووڕە بوون و زەبروزەنگ
لێدان بە قوناغی تفەنگ
بە دۆنکی و گۆچان و دار
بە قامچیی ڕەشی وەك مار
هێنان و بردنی زۆر
ئازاردانی لەسەد جۆر
بەڵێ ئەمانەو زیاتریش
گەلێ لەوانە خراپتریش
هەتاڕۆژێك جیهان مابێ
هەتا بیرو ویژدان مابێ
لە سەربەستی واز ناهێنرێ
ئەنجام هەر ئەبێ بسێنرێ

ترس و هەڕەشەو لوورەی سەگی هار
حەپەو سەگوەڕی خێڵی ئیستیعمار
کار ناکاتە سەر کاروانی گەلان
نایان وەستێنێ ئەڕۆن بێ وچان

کە من ویژدانم خاوێن و پاك بێ
بیرو باوەڕم دروست و چاك بێ
هیچ گوێ نادەمە سەگوەڕی نامەرد
با هەر بۆ خۆیان سەریان بەن لەبەرد
سەد پەڵە هەوری تاریك و چڵکن
ناتوانێ بەری ڕۆژ بگرێ لە من
قەت ڕۆژ ون نابێ و ناشارێتەوە
هەر هەورە ئەڕواو ئەڕەوێتەوە

ئەی فرمێسک

سلێمانی، ١٩٦٥

ئەی دڵ بناڵە وەك هەروی بەهار
دیدە تۆش فرمێسك بەخوڕ بێنە خوار
دڵۆپی زڵی سوێرو پڕ خوێناو
هەڵڕێژە خوارێ بەلێزمە بەتاو
با بەسەر پێستی چرچی ڕوومەتا
بەدەوری لێوی وشك و لەت لەتا
بڕژێتە خوارێ جۆگا ببەستێ
تا دوا دڵۆپی مابێ نەوەستێ
هەر دڵۆپێکی کە بێتە خوارێ
ڕوو بکاتە لای خانەی هەژارێ
هەر دڵۆپێکی بۆ دەردەدارێ
بۆ بێ ئومێدێك لە ژین بێزارێ
دڵۆپێك بۆ لای یەکێکی هەتیو
بە چاوان باوك و دایکی خۆ نەدیو
دڵۆپێك بۆ لای ژنێکی بێ پیاو
هەشت نۆ کوڕو کچ بەسەرا جێماو
دڵۆپێك بۆ لای جووتێك کۆستکەوتوو
باوك و دایکێکی تاقانە مردوو
دڵۆپێك بۆ لای پیرێکی کۆماو
چاوکزو سەقەت، برسی و لێقەوماو
دڵۆپێك بۆ لای بەدیل گیراوێ
لە ژن و ماڵ و منداڵ دوورخراوێ

دڵۆپێك بۆ لای یەكێكی نەخۆش كەوا لەجێدا كەوتبێ بێهۆش
بێكەس بێهاودەم، بێچار، بێدەرمان كفت و كەساس و بێئارامی ژان
كام دڵۆپیش زۆر بە خوێن گوڵگون بێ با ئەویش بەشی ناو دڵی من بێ
كە دوا دڵۆپی فرمێسك هاتە خوار ئەوسایە ڕەحەت ئەبم بە یەكجار

ئەی ژنە دەوڵەمەنگەكە

سلێمانی، ١٩٥١

ئەی ژنە دەوڵەمەنگەكە ئەی فیز زلە بێ دەنگەكە
پێم ناڵێی بۆ وا لووتبەرزی بۆچی ئەڵێی خوای سەر ئەرزی
لەبەرچی سووك تێم ئەڕوانی هیچ بە ئینسانم نازانی
با دەوڵەمەندو دەسدار بێ خاوەنی كۆشك و تەلار بێ
منیش هەژارو بێدەس بم ژێرماڵەی خەڵكی و بێكەس بم
با پارەت لا وەكوو كا بێ بەرگت هەمووی گران بەها بێ
منیش حاڵم پەرێشان بێ بەرگ و پۆشتەنیم هەرزان بێ
با سەرتاپات هەر خشڵ بێ بە بۆن بۆنت وەكوو گوڵ بێ
منیش لەشم بێ خشڵ بێ بەشم هەر موورو سمڵ بێ
با بە مكیاج و بە دەرمان خۆت كردبێ بە ژنێكی جوان
منیش سادەو بێ دەرمان بم بێ بۆن و سوراوی جوان بم
با هەموو ساڵ ئوتومبیلێ لە هەرڕەنگەو هەر مۆدیلێ
لەبەر دەرگاتا وەستابێ ساڵ وەرنەگەڕێ گۆڕابێ
منیش مەگەر لە ڕێگاوبان یا بە خەوی شەوی زستان
بی بینم یا بێتە خەوم لێم تێك بدا خەوی شەوم
با دیوەخانەكەت جوان بێ هەمیشە پڕ لەمیوان بێ
منیش بێماڵ و بێلان بم بێدیوەخان و میوان بم
با نۆكەرو لەلەو دایەن هەموو ئیشتڕایی بكەن
منیش بەبێ یارمەتیدەر هەموو ئیشی خۆم بەرمە سەر
با سەد خواردنی باش و چاك هەموویت بۆ بكەن بە خۆراك
منیش بەشم نان و چا بێ بەشم ساوەرو گۆشت گا بێ
با هەزار شتی كەت هەبێ منیش ئەوانەم هیچ نەبێ
بەڵام ئەو شتەی من هەمە لەلام دائیم و دەرهەمە

ژینی پڕ کامەرانییە   وابزانم لەلای تۆ نییە
چونکە خۆشی و کامەرانی   با پێت بڵێم گەر نایزانی
بە پارەو بەماڵ پێك نایە   پارە جیایەو خۆشی جیایە

گەل تازە دەستی واڕاهاتووە   فێری گوریس و ڕاکێشان بووە
قوڕبەسەر ئەوەی پیس و گلاوە   کاتێکت زانی گەلڕای کێشاوە

ئەنجامی ئیمپریالیزم

سلێمانی، ١٩٥٤

ئەوی دوێنێ بە نامەردی هیواو ئامانجی ڕووخانی
ئەوی زۆری لە تۆ کردو سەراپای خاکی شێوانی
ئەوا ئێستا پەرێشانە, بەجارێ ماڵی وێرانە
تەواو مەهتووك و ڕیسوایە خەریکە ڕوولەفەوتانە
وەرە سەیری گلۆڵەی کە کە چۆن کەوتوتە دەم لێژی
نەوەك دوشمن ئەوی دۆستە ئەویش هەر خاسی نابێژی
وەك یاریی منالان چۆن لەپاش یاری ئەڕووخێنرێ
هەچی بەردو بناغەی بێ، هەمووی سەرپاکی دەردێنرێ
ئەوا بەو جۆرە ئامانجی ئەویش وێران وڕووخاوە
هەموو دیوارو بنچینەی لەبنج و بێخ دەرهێنراوە
وەکوو شێرێکی زۆر پیرو نەخۆش و لات و پەککەوتوو
بەبێ کەڵبەو بەبێ چنگ و بەبێ سام هەروەکوو مردوو
لەبەر لانەی کەساسیدا لە پەوڕوو چنگی داداوە
لە داخی هێزی ورچی سپی دەروونی پڕ لە زووخاوە
دەبا هەڵڕێژێ فرمێسکی پەشیمان بوون لە خوێنخواری
دەبا چێشکەی بکا تامی بەری ڕۆژانی زۆرداری
ئومێدم زۆرە ڕۆژانی ڕەشی پڕ ئێش و مەینەت بێ
جەزای ڕۆژانی ڕابوردووی هەمووی ناسۆرو میحنەت بێ

بێباری

سلێمانی، ١٩٥٦

ئەوی هەروەکوو هەڵمات بێ بارە   میکرۆبی گەل و وڵات و شارە
جێی بڕوا نییە پیس و ناپیاوە   هەوێنی هەزار ئیشی گڵاوە
جێی مەترسییە دڕندەو هارە   ژەهراوی و پیسە هەروەکوو مارە
تۆ بەدەست هەنگوین بکەی بەدەمیا   ئەو دەستت ئەبا بەناوی دەمیا
وریای خۆت نەبی ئیشت تەواوە   پێش ئەوەی دەستت بێنیتە دواوە
کاتێکت زانی پەنجەت قرتاوە   ئیتر تازە کار لەکار ترازاوە
بۆیە داخەکەم وتومەو ئەیڵێم   هەرچەن لای هەندێ سەرزەنش ئەکرێم
ئەم موجتەمەعەی ئێمە هەمانە   پیسترین بەشی سەرڕووی جیهانە
چونکە جێگایەك وا بەرەڵڵا بێ   دوڕوو و درۆزنی تیادا ئازابێ
بەئارەزووی خۆی بەبێ دەردی سەر   هەرچێکی بوێ بۆی بچێتە سەر
بەدکاری بکاو بۆی بێ بەچاکە   لەجێی شاربەدەر پێی بڵێن کاکە
دیارە ئەوانەی دوڕوو و بێ بارن   وەکوو بەرزەکی بانان ڕزگارن

میرم تێپەڕی

سلێمانی، ١٩٥٦

میرم تێپەڕی دەوری خۆبادان   مۆدەی بەسەرچوو لووتکردنە ئاسمان
تازە لووتبەرزی هیچ دادت نادا   زەمان زۆر کەسی وەك تۆی بەبا دا
جارن کە لووتت لە ئاسمان گیر بوو   پاشاگەردان بوو دەرووی یا میر بوو
خەڵکی نەزان بوو، نەخوێندەوار بوو   سەرلێشێواوو کوێرو هەژار بوو
بەڵام ئەو دەورە (بەو چاوانەی خۆت)   نایبینیتەوەو نایەتەوە بۆت
خوێندەواری و وەعی کارێکی وای کرد   سەد شتی کۆنی قۆڕی لەناو برد
خەڵکی وا چاوی کراوەتەوە   شتی ورد و درشت لێك ئەداتەوە
هەروا کوێرانە ناکەوێتە دوات   نۆکەریت ناکا بە مووچەو بەرات
ئێستە وەکوو مەرد بە هێزی باڵی   نان پەیدا ئەکا بۆ خۆی و ماڵی
ئەوڕۆژەی کە تۆو وێنەی تۆی زۆردار   ئەلەك و وەلەکتان خستبووە ناو شار
بەفیز و کەشخەو قورگ دەرپەڕاندن   لە خەڵکتان ئەکرد هەڕەشەی مردن
سێچوار شەلاتی و پێنجشەش سمێڵفش   دواتان ئەکەوتن بە کەش و بە فش
ئێستە بەو جۆرە لە ماڵ بێنە دەر   منداڵ بە فیکە ئەتانکەن بە کەر
ئەتکی ناو شارو وڵاتتان ئەکەن   ئەو تۆزە ئابڕووەی ماوتانە ئەیبەن

قەوانی تازە

وەرن گویٚ ئاهەنگەو سەمایەو سازو سەمتورە بگرن
قەوانی تازەیە خەڵکە ئەڵێن کورد خەنجەری سوورە
بەڵیٚ کورد خەنجەری سوورە بۆ ناو دڵی دوشمنانی
بۆ ئیستیعمارو فاشیست و هەموو دەستەی نۆکەرانی
بەڵیٚ کورد خەنجەری سوورە هەمیشە مەردە ئازایە
وەکوو کێویٚکی پۆڵایین بەرامبەر هێزی شەڕخوایە
بەڵیٚ کورد خەنجەری سوورەو قەراری وایە هەر سوور بیٚ
هەمیشە دۆستی ئازادی و لە ئیستیعماری پیس دووربیٚ
بەڵیٚ کورد خەنجەری سوورەو لەناو کێلانی سوورایە
بە هەرچی هێزی شەڕخوایە بە هیچ جۆرێك لەبن نایە

لۆتیی زوڕناژەن

سلێمانی، ١٩٥٥

بەسیەتی کاس بووم لۆتیی زوڕناژەن
تازە کەس ناڵێت تۆ کەرت بە چەن
ئیتر بە زوڕنای تۆ هەڵناپەڕم
گوێت لیٚ ناگرم لە عاستت کەڕم
دەنگی زوڕناکەت گڕو ناخۆشە
هەزار ئاوازت لەلای من بۆشە
ئەوساکە نەغمەی تۆ ئەیجوولانم
لەگوێی گادا بووم ئێستە ئەیزانم
کە چەند نەزان و بیٚعەقڵ و هۆش بووم
بە سکی برسی بۆ چۆپیکێش بووم
ئەو دەنگەی ئێستە بۆی بەپەرۆشم
هەوڵی بۆ ئەدەم بۆی تیٚئەکۆشم
دەنگێکی ئێگجار دڵگیرو خۆشە
نەغمەی شادییە پڕ بەزم و جۆشە
هەرگیز ئەو دەنگە ئەو نەغمە جوانە
بە تۆ ناوترێت بەرزو گرانە
دەنگێکی ڕاستەو بیٚ پێچ و پەنا
بەدرۆو دەلەسە نامخاتە سەما
پیاما هەڵنادا بە ساختە و دۆر
پارەو شاباشی ناویٚ وەکوو تۆ
کە تۆ ئامانجت پارەو شاباشە
ئەو پارەو ماڵی لەلا کا ماشە
ئیتر زوڕنای تۆ چۆن ئەمبزوێنیٚ
باوی بەسەرچوو ئاوازی دوێنیٚ

ئەوانەی کەوا سینگ دەرپەڕێنن
لە گفتوگۆدا بلوێر بەژێنن
ڕۆژی تەنگانە لەترسا وەك مشك
هەموویان خۆیان لە کون ئەخزێنن

شەوێکی مانگەشەو لە بەغداد

بەغداد، ١٩٥٣

بەغدا مەڵبەندی چاو بە خومارانە   جێی بەزم و ڕەزم و کۆڕی یارانە
پیرو تەڕپیرو گەنج و هەرزەکار   هەمووی بەجۆشن بۆ دیدەنیی یار
ئێجگار دیمەنی لە مانگەشەودا   دڵی پیرو گەنج ئەخاتە سەودا
پیر یادی گەنجی خۆی ئەکاتەوە   زاخاوی دڵی خۆی ئەداتەوە
گەنج و لاوانیش دڵیان دێتە جۆش   ئەکەونە سەودای بەزم و ڕەزمی خۆش
کاتی ئێواران پۆل پۆل نازداران   دەس ئەخەنە ناو دەسی دڵداران
وەك ئاسکی سرکی دەشت‌ودەرو چۆڵ   ئەکەونە ڕێگا هەموو گورج و گۆڵ
بەرەو سینەماو گازینۆو گەڕان   یاخود بۆ شوێنی دوور لە ڕێگاوبان
وەکوو خەڵوەتکێش خەڵوە ئەکێشن   تامی دڵداری و خۆشی ئەچێژن
هەزاران گەنجیش هەناسە هەڵکێش   دڵیان پڕ ئەبێ لە حەسرەت و ئێش
وەکوو پەپوولەی دەوری غونچەی گوڵ   باڵەفڕێی بێ لەم چڵ بۆ ئەو چڵ
ئەوانیش ئاوا دەورو خولیانە   زەردەخەنەیەك هیوای دڵیانە
قەراغی دیجلەش خەیاڵاوی و جوان   ئەبێ بە مەڵبەند ئەبێ بە جێژوان
پیرو تەڕپیرو کوڕو کچ و ژن   هەموو بەجارێ تێکەڵ یەك ئەبن
وەکوو خەرمانەی گوڵی نەوبەهار   ئەیڕازێننەوە کەناری ڕووبار

وەختێ مانگ هەڵدێ سەد دڵیش هەڵدێ   هەر دڵەو لەگەڵ دڵا جووت ئەگرێ
شەوقی مانگەشەو وەك ئاوریشمی خاو   ئەیدا لە کۆشك و تەلاری گوێ ئاو
لەگەڵ گەردنی شەپۆڵی ڕووبار   دەس‌لەملان ئەکەن وەك جووتێ دڵدار
ڕووناکی و شەوقی گڵۆپی گوێ ئاو   گڕی ئاگری ماسی مەسگووف کراو
سێبەری خورمای قنجی سەر پۆپن   لەڕەو بریسکەی ناو ئاوی ڕۆشن
بەستەی مەیخۆران زڕەی پیاڵەی مەی   دەنگی گۆرانی و سۆزی سازو نەی
قاقای نازکی پڕ لە سیحرو ناز   شنەی نەسیمی پڕ ڕازو نیاز
خەیاڵ کێش ئەکەن ئەیهێنن ئەی بەن   هەریەك بۆ لایەك ڕاپێچی ئەکەن
بۆ کوێ, بەخەیاڵ بۆ کۆڕی یاران   بۆ ناو مەڵبەندی ئاسك و نازداران
وەکوو پەروانەی عاشقی سووتاو   بۆ دەوری گوڵی بۆنخۆش وەك گوڵاو
بۆ زوڵفی پەخشی سەر سەرینی نەرم   یا بۆ ماچێکی غونچەی لێوی گەرم
بۆ سەر سنگێکی سپی نەرم و نۆڵ   یا بۆ بالینی شلکەی ڕان و قۆڵ

کۆڕی نازداران هەروەك باغچەی گوڵ
پێوەی ئەنیشێ هەزار هەنگی دڵ
هەر هەنگەو دەمی ئەژەنێتە گوڵ
بێ باك لە دڕك, بێ باك لە چقڵ

ئێستر چونکە خۆی قەت بێچووی نابێ
بە دەست ئێستر بێ ماینیش وابێ
کە جوانوو ماین بەلایا ئەڕوا
وەك باوك کوشتەی خێسەی لێ ئەکا

ساقی

مووصڵ، ١٩٥٦

ساقی بمگەرێ بەیادت قەستەم
هێند پەرێشانم وەك ماران گەستەم
تەنهایی جۆرێك زەیفی لێ سەندووم
لە ژین بێزارم، هەروەکوو مردووم
لەوساوە دووری کۆڕی یارانم
غەمگین و پەست و دڵ پەرێشانم
لەناو جەخاری چەرخی ناهەموار
هەنگوینم لەلا بۆتە ژەهری مار
زوو فریام کەوە دەستم دامانت
هانام بۆ هێنای خۆت و ویژدانت
هەستە بێمەزە بێئاو هەر سادە
یەکسەر لە گەرووی شووشەی پڕبادە
پەرداغێ پڕکە لێواو لێوو خەست
دڵۆپێ نەڕژێ بۆم بێنە بەر دەست
بەشکو بەیادی ڕۆژانی جاران
بەیادی کۆڕی گەرمی مەی خواران
بەیادی جۆشی یارانی سەر مەست
بەیادی نەشئەی پێکی دەستاودەست
تۆزێك بسرەوم کەللەم سەرخۆش بێ
ناغەی هەستیم تاوێك پێ خۆش بێ
سبەی دووسبەی کە چەرخ وەرگەڕا
دوشمنی سەرەسەخت شاربەدەر کرا
بەدۆست و یاران شاد ئەبینەوە
کۆڕی وەك جارن ئەبەستینەوە
ئەوسا بۆ خۆمان تێر ئەنۆشین مەی
لەگەڵ ئاوازی عودو سازو نەی
تۆڵەی ڕۆژانی ڕەش ئەکەینەوە
زاخاوی دڵمان تێر ئەدەینەوە

دیمەنی شاری دهۆك

دهۆك، ١٩٥٦

دهۆك جێیەکی خۆش و دڵگیرە
هەتاکو ماوم یادیم لەبیرە
دیمەنی هێندە خەیاڵی و بەرزە
دڵ لێی تێر نابێ هەر چوار وەرزە
بەدەوریا هەمووی باغ و باغاتە
پڕ داری جوان و پڕ میوەهاتە
دووسێ گردو شاخ دەورەیان داوە
زۆریان خانوویان لەسەر کراوە
ڕووبارێك پیایا ئەڕوا سەرەوخوار
پێچاوپێچ ئەکشێ وەکوو پێچی مار

دیمەنی (گەلی) وەختی ئێواران   گەلێك خۆشترە لای من لە لوبنان
تۆ گەشتێك بەناو دهۆكا بكە   سەرێك لە باغ و باغاتی بدە
سەیری منارەو سەڵیبی سەر دێر   ئەبریقێنەوە وەكوو نووكی شیر
دەنگی سەڵاو بانگ سەدای دەنگی زەنگ
دەنگ ئەداتەوە لە شاخی سپی ڕەنگ[١]
ئەوی سەرنجی زۆر ڕاكێشاوە   دانیشتووەكانی زۆر تێكەڵاوە
زۆریان كە كوردی ناو بادینانن   دهۆك بەجێگەی خۆیان ئەزانن
خاوەنی گوندو موڵكی ناو شارن   شێخ و ئەفەندی و ئاغاو جوتیارن
یەكێك زاخۆیی یەكێك (مزووری)[٢]
یەكێك (شندۆخی) یەكێك (باجلوور)ی
تاقمێكی تر كوردی (زۆزانن)   یا لە یەزیدی دەوری شێخانن
هەندێ ئەفەندی سدارە لەسەرە   هەندێكیش شەڵ و شەپك لەبەرە
جامانەی ڕەش و سووری ڕیشوودار   بەشان و ملا بەر ئەبێتە خوار
یەزیدییەكان جامانە سوورن   بەرگ سپی و سمێڵ زل و ئەستوورن
تاقمێكی تر عەگال بەسەرە   هەمووی عەزیزی و كەوا لەبەرە
ئەمانە زۆریان یا پارەدارن   یاخود كاسبن یا دووكانداران
بە ویسەف ویسەف بە قیقۆ قیقۆ   لەگەڵ یەكتردا دێنە گفتوگۆ
ئەڵێی گەڕەكی (بەنی یوونس)ـە   سەد (ق) بە پولێ هەر لێی مەپرسە
گردی (گری باص[٣]) هەموویان تیارین
لە موهاجیری دەوری حەكارین
هەندێ لەمانە تەپڵە بەسەرن   شەڵ و شەپكی كوردی لەبەرن
پەڕی سەر تەپلەی لاوی ئاشووری   سەوزو سوورو شین سپیی كافووری
تەپڵەی لبادی وەك توێكڵە شووتی   قنج خراوەتە سەر سەری ڕووتی
دار جگەرەی درێژ لەپشتێن نراو   ڕەنگاوڕەنگ و جوان بەقوماش پێچراو
كالەو شەمامەی بەدەزوو چنراو   گورەوی بەن تا ئەژنۆ هەڵكراو
هەموو ئەسمەرن سمێڵ زل و پانن   هەر ئەڵێی ڕەسمی فەرشی كاشانن

---

[١] شاخی سپی ڕەنگ— جبل الابیض زنجیرە شاخێكە دهۆك لەپاڵیەتی، ڕووبارێك بەناو گەلیەكەیدا تێپەڕ ئەكاو بەناو شاری دهۆكدا ئەڕوا.

[٢] مزووری — ناحیەی ئەترووش.

[٣] گری باص — گردێكە لە دهۆك چەند ماڵە تیارییەكی بەسەرەوەیە.

کچۆڵە تیاری بێ پەچەو سفوور   کراس و سەرپێچی فەلەی[1] زەردو سوور
بە خۆنی خۆنی ئایدۆخ پرێخە   بە هەیو هەیو بەنیخە نیخە[2]
ئەڵێی زەمانی ئاشوریەکانە   ئاشوور بانیپاڵ وا لەمەیدانە
هەریەك شێوەیەك هەریەکەی ڕەنگێ   هەریەك زوبانێك هەریەکەی دەنگێ
خواجە حەنەنیاش ئاساری زۆرە   کۆنە هەواری وا لە (سندوورە)[3]
دهۆکی وەکوو سان فرانسیسکۆ[4]   بە گەلێ زمان دێنە گفتوگۆ
ئومەمییەتی تیادا دیارییە   کەس حەقی بەسەر کەسەوە نییە

کچۆڵە تیاری

دهۆك، ۱۹۵۷

ئەی شۆخەکەی گری باس   ئەی دڵڕەقی خوانەناس
کچە تیارییە جوانەکە   خوێن گەرمە خنجیلانەکە
بێ وێنەی سیحراوی و جوانی   ئەڵێی فریشتەی ئاسمانی
دڵم گیرۆدەی تۆ بووە   عەشقی تۆ لێی کاری بووە
ئێجگار هاتوچۆی بێدەنگت   پرشنگی دوو چاوی مەنگت
قژی خورمایی زۆر جوانت   سەر گۆنای ڕەنگ ئەرخەوانت
بەرگی جوانی ڕەنگاورەنگت   لەش و لاری شۆخ و شەنگت

بەجارێك دڵیان تاسانووم   هێزو توانایان ڕووخانووم
ڕۆژی یەکشەموان بێپەروا   بەدووتا ئەکەومە ڕێگا
دوات ئەکەوم زۆر لەسەرخۆ   تۆ بۆ لای دێر من بۆ لای تۆ
تۆ بۆ سەڵیب دروستکردن   بۆ سوجدە بۆ مریەم بردن
بۆ بیستنی وەعزی مەتران   یا بۆ دان بەگوناها نان
منیش لە جێی سوجدەبردن   لە جێی سەڵیب و نوێژکردن
بەرامبەر بە باڵاکەی تۆ   ئەچەمێمەوە لەسەر خۆ
ورد ورد لێوم ئەجووڵێنم   دوعای دڵداری ئەخوێنم

---

[1] فەلە – ئەو مەسیحیانەن کە لەکۆنەوە نیشتەجێی ناوچەی بادینانن.
[2] ئەمە چەند قسەیەکە بە لەهجەی تیاری.
[3] سندوورە، گوندێکە لەژوور دهۆکەوە وەختی خۆی جولەکەی تیابوو.
[4] سان فرانسیسکۆ، شارێکی ئەمریکایە لە هەموو جۆرە ڕەگەزو نەتەوەیەکی تێدایە وە بە زۆر زوبان ئەدوێن.

خاکی بادینان[١]

دهۆك، ١٩٥٧

خاکی بادینان خاکی بادینان   ئەی پیرۆزترین شوێنی کوردستان
من لەجوانی تۆ هێندە سەرسامم   سەرخۆش و مەستی بادەی ئیلهامم
هەموو شوێنێکت بۆ دڵ بەهەشتە   مەڵبەندی خۆشی و سەیران و گەشتە
چاو ئەندازی تۆ بیێ وێنەو تاکە   هەموو بستێکت گەوهەری پاکە
دۆڵ و دەربەندو شاخەکانی تۆ   نزاری چڕو باغەکانی تۆ
پڕ لە گوڵاڵەی لە هەموو ڕەنگە   زوبان لە باسی جوانیان لەنگە
بۆنی وەنەوشەو نیرگزی جوانی   ڕیڤدۆرو شانیل بیێ بە قوربانی
خوڕەو تریفەی سەرچاوەکانت   هاڕەی شەپۆلی ڕووبارەکانت
تیشکی زیوینی لوتکەی بەفرینت   خاڵ خاڵی چیای جوان و نەخشینت
گزنگی خۆری لای درەنگ وەختت   تکەی سەهۆڵی ناو تاشی سەختت
قاسپە قاسپی کەو لەسەر کێوانت   چەچەی بلبلان لەسەر چڵانت
شریخەی ڕاوکەری سەر کۆسارانت   شەقەی دارکەری ناو نزارانت

هۆهۆی جوتیارت لە تۆوکردنا   فڕینی پۆلە مەل لە تۆوبردنا
لاوی زۆر شۆخت لە دەشتودەردا   شەلو شەپکی ڕەنگین لەبەردا
دیمەنیان هێندە شیرین و جوانە   دەرمانی دەردی دەردەدارانە
ئێجگار زاوێتە ئەوەندە خۆشە   لەوساوە دیومە دڵ بۆی پەرۆشە
ئێستا کەوا من لایا وەستاوم   فرمێسکی شادی ئەتکیێ لە چاوم
مەستم زۆر مەستم دڵم پڕ جۆشە   بێشەراب و مەی کەللەم سەرخۆشە
دارە کاژەکەی جوانی خواکردوو   نیشانەی ژینی هەمیشە زیندوو

هێند شۆخ و شەنگەو هەرگیز سەوزو پاك
لەیادم ناچیێ تا ئەمنێنە خاك

تیشکی ڕەنگینی سەد هەزار تەرزی   تاجی بەفرینی سەر پۆپەی بەرزی
بریسکەی تکەی بەفری تواوی   سەر تاش و بەردی بەفر لیێ ماوی
وێنەی ئەوەندە جوان و دڵگیرە   هەتاکوو ماوم یادیم لەبیرە

چەندە دڵگیرە سەر (کوڕی گاڤان)[١]

---

[١] ئەم پارچە هەڵبەستە لە (زاوێتە) ڕێك خراوە لەژێر دارکاژێکی جوانیا (صنوبر) بەرامبەر بەچیا جوانەکانی کە هێشتا بەفر بە لوتکەکانیەوە مابوو. وەختی خۆی لە ڕۆژنامەی "ژین"ا بڵاو کراوەتەوە.

مەڵبەندی کیژی لێڤ بۆن گوڵاڤان

چەن شۆخە چیای مەتین و شیرین   چەند دڵفڕێنن سوڵاڤ و سکرین

چەند جوانن زاخۆو ئاکرێ و شەمدینان ئامێدی و دهۆك و زێبارو شێخان

زنجیرە چیای گارە[2]ی سەخت و بەرز

پڕ لە خۆشترین هەوارگەی ڕووی ئەرز

دیمەنی تاڤگەی سوڵاڤت تاکە   وەك زیوی تواوەی بێ گەردو پاکە

کە گزنگی خۆر لێی ئەدا جارجار   دڵ بۆی حەیرانە نەك جارێ سەدجار

یا کە لێی ئەدا شنەی بای سەحەر   لای پەشمە هەوای پانکەو ئەیر کولەر

جارجاریش شێوەی کیژی بەژن بەرز

دڵی دڵداران ئەهێنێتە لەرز

دەنگیان ئەوەندە ناسك و خۆشە   هەروەك مۆسیقا پڕ بەزم و جۆشە

سەدای ئەزبەنی و قوربان قوربانە   بەستەو لاوکەو لۆلۆ و حەیرانە

بانگی مەلایە وەعزی مەترانە

یا دەنگی زەنگی دێری فەلانە

شەماڵ وا لەپڕ خاکەکەی سۆران   هاتەوە یادم مەنزڵگەی گۆران

فرمێسك لەچاوما قەتیس وەستاوە   یادی جارانم وا لەبەر چاوە

تۆزێك لەبیرو باسوەڕی سۆران

بەدیاری بێنە بۆ لای بادینان

ئەو بیرەی کەوا ساڵەهای ساڵە   ئاین و بڕوای گەورەو مناڵە

نەختێکی هەڵسوو لە دەم و چاوم   با ساڕێژ ببێ دڵەی سووتاوم

جوانی بەهاری کوردستان

دهۆك، ١٩٥٧

کوردستانی جوان کوردستانی جوان   دایکی دڵسۆزی نەتەوەی کوردان

تۆ ژیانمی، هێزی گیانمی   هەمیشە ویردی سەر زبانمی

جوانی، سیحراوی هەروەك بەهەشتی   مەڵبەندی جوانی و سەیران و گەشتی

سەراپای دەشت و سەر شاخەکانت   نزاری چڕو ناو باغەکانت

---

[1] کوڕی گاڤان: گوندێکە بەرامبەر گەلی زاوێتە، هەموو مەسیحین.

[2] گارە: زنجیرە شاخێکە بەرامبەر بەعمادیە تا پشتی عەقرە.

هەمووی بەجاریّ خەرمانەی گوڵە
بووکی ڕازاوەی بەهەشتی دڵە

پڕە لەگوڵی سووری چاو بەخومار
ڕیحانە کێوی و هەمیشە بەهار

نێرگزی مەستی ناو نێرگزەج
سوێسنەو هەڵاڵەو بەیبوون بە قەتار

زوڵفی چنووری لوولی ژێر بەفراو
شەستپەڕ و هێرۆو نەسرین و لاولاو

پرچی پیشکۆك و بووکی گۆزروان
چووزەرەی جوانی ڕێواسی کوێستان

وەنەوشەی گویّ چەم بەڕەزای شاخان
لەگەڵ بۆی خۆشی گوڵی ناو باخان

ئەیدەن لە دەماخ دڵ پەیوەست ئەکەن
بناغەی هەستی تەواو مەست ئەکەن

کوردستان جوانیت هێندە بەنامە
قەڵەم لەباسی جوانیت سەرسامە

هەر کوێت ئەبینم دڵگیرو خۆشە
مرۆڤ بەبێ مەی تیایا سەرخۆشە

دۆڵ و دەربەندو بەرزی و نشێوت
لاپاڵی گردو سەر ملەی کێوت

پڕ لە دیمەنی سیحراوی و بەرزە
خەیاڵی ڕەسسام دێنێتە لەرزە

خوڕەو تریفەی سەر چاوەکا
هاژەی بەفراوی کوێستانەکانت

هارەی شەپۆلی ڕووبارەکانت
مەنگی و بێدەنگی گۆماوەکانت

تیشکی زیوینی چیای بەفرینت
خاڵ خاڵی لوتکەو تاشی نەخشینت

کناچەی پۆڕی گوی چەمەکان
قاسپە قاسپی کەو لەسەر کێوانت

دەنگی ناسکی سوێسکەی ناو بەردت
جریوەی مەلی ناو دەغل و وەردت

چەچەی بلبلان لەسەر لق و چڵ
بە دەوری گوڵدا ئەخوێنن بەکوڵ

پەپوولەی ئێسك سوكی باڵ نەخشین
دەم لەناو دەمی گوڵی سوورو شین

فیکەو عیوەی شوان لەلاپاڵی شاخ
پرمەی ئاژاڵی تێری پڕ دەماخ

قەتارەی ڕەشماڵ لە دەشت و لەدەر
بارگەو بارخانەی خێڵاتی کۆچەر

ڕیزیان بەستووەو کەوتوونەتە ڕێ
خەریکی کۆچن بۆ هەوارگەی نوێ

گوێت لێ بێ سۆزو هۆڕەی ناو دەربەنگ
سەدای باڵۆرەی کیژی شۆخ و شەنگ

هەمووی بەکۆمەڵ بێڵەکان لەشان
ئەڕۆن بۆ شنگ و گێلاخە هێنان

پۆل پۆل لادێی و شاری سەیرانکەر
هەموو لەدەوری سیڕەی سەماوەر

تێکەڵ بەیەك بوون زەردو سوورو شین
هەموو ڕوووخۆش و دەم بەپێکەنیین

پیرو تەڕپیرو کیژی سەرپێچ لار
لەگەڵ تاقمی گەنج و هەرزەکار

خاڵۆی گۆرانی بێژی جۆشگرتوو
بەبەستەی خۆشی تاقەت لێ نەچوو

کۆڕی جۆش داوەو ڕەشبەڵەك گەرمە
ترپەی پانیبەرز لەسەر گیای نەرمە

ورشەی پوولەکەی دەسماڵی سەدڕەنگ
زرەی پۆیلانەو هارەی میخەك بەنگ

دیمەنی چۆپی سەر گیای بن سێبەر
قرپوەی چۆپیکێش دەس لەسەر خەنجەر

دڵ لێی تێر نابێ ئەوەندە جوانە   نەك دڵێك هەزار دڵ بۆی حەیرانە
چۆپی و سێپێیی و ڕۆیین و شێخانە   دانس و هەڵپەڕکێی ناو کوردستانە
کوردستان تۆ خۆت تا بڵێی جوانی   جوانی بەهاریش دێتە سەربانی

تاڤگەی سیپە

ئاکرێ (عەقرە)، ١٩٥٧

ئاوە جوانەکەی پاڵ گوندی ئاکرێ   سەرەوخوار ئەڕواو تیژ تێئەپەڕێ
بەناو پنچك و دارو دەوەنا   بەناو درەختی چڕو زەبەنا
گوڵ و لق و چڵ لەم لاو لەو لاوە   هەروەك تازە بووك دەورەیان داوە
ئاوەکەی هێندە پاك و بێ گەردە   دەرمانی هەزار نەخۆشی و دەردە
تا لە شوێنێکی هەزار بەهەزار   ئەبێ بەتاڤگەی سیپەو دێتە خوار
لەوجێ بەرزەوە هەڵئەڕژێ بەگوڕ   بەسەر تاشێکا بەلێزمەو بەخوڕ
ئەڕژێتە خوارێ بۆ جێیەکی تەخت   بۆ بن داوێنی هەڵەتێکی سەخت
هورووژمی تاڤگە وەك کەفاوی زیو   سەرەوخوار ئەڕوا بۆ ناو دۆڵ و شیو
کە تۆزی وردی بە دەم باوە دێ   لەدەم و چاوی مرۆڤی ئەسوێ
پیاو بەتەواوی ئەحەسێتەوە   ماندوویەتیی ڕێی بیر ئەچێتەوە
تافەتافی ئاو شنەی بای دەم کەل   لەگەڵ ئاواز و سرکەی وردە مەل
دەنگیان ئەوەندە دڵگیرو خۆ   هەر لەدوورەوە دڵ بۆی بەجۆشە
کرد گار ئیرەی کە بنیات ناوە   دیارە لەسەرخۆ نەخشەی کێشاوە
بۆیە وا ئێجگار دڵگیر و جوانە   بێوێنەو تاکی سەر ڕووی جیهانە
دڵ لێی تێر نابێ هێند دڵفرێنە   کانگای ئیلهامە بۆ شیعرو وێنە

مانگی دروستکراو

دهۆك، ١٩٥٧

بۆ بۆنەی دروستکردنی یەکەم مانگی ئیتیحادی سۆڤیەتییەوە

ئێمە واین لەکۆی و خەڵکی والە کوێ؟   کاروان وا بڕوا هەر ناگەینەجێ
هێشتا وا ئێمە هەروەکوو مناڵ   تازە خەریکین بێینە گڕوگاڵ
خەڵکی بەهەوڵی زۆرو تێکۆشان   ئەوا خەریکن ئەچن بۆ ئاسمان
بەکۆڵنەدان و هەوڵێ دوورودرێژ   گەیین بە زەڕڕەو بۆمبای دوورهاوێژ
بنی دەریایان تاقی کردەوە   گرەویان لە ماسی و نەهەنگ بردەوە

به لێكدانەوەو بیری تیژو بەرز
مانگێكی تریان دروست كرد بۆ ئەرز
ئێمەی خەواڵووش لەقوڕچەتاوین
واین لەناو زونگی ژینا جێ ماوین
هەر لە پێدەشتاین لالوپاڵ كەوتووین
هەر بەناو زیندووین ئەگینا مردووین
ماوین چۆن مانێك بە كولەمەرگی!
ئەژین چۆن ژینێك هەر مەمرەو مەژی!
پەست و دواكەوتوو نەخوێندەوارین
بەكورتی بیڵێم زۆر شەرمەزارین
بۆ گیانی یەكتر پیس و ناپاكین
دوشمنی یەك و خوێنەخۆی چاكین
هەمیشە چەقۆ لەیەكتر ئەسووین
با دەیبا گوڕمان ئێمەش وا بژین!
هەتاكو ئێمە لەجیاتی خوێندن
بەربینە یەكتر بۆ یەكتر كوشتن
یا هەتا لەگەڵ یەكتر وا پیس بین
لەگەڵ یەكتردا بە دوو نەگریس بین
لەسەر هیچ‌وپووچ لەیەكتر بەربین
وەك كەلی خۆخۆر یەكتر دا پاچین
بەگوللەو دارو خەنجەرو كوتەك
بەربینە سەرو پەتەڵاكی یەك
نەك تەنها ئێستا هەتاكوو ماوین
ئەبینین هەروا لەقوڕ چەقاوین
ئاغاو دەرەبەگ خوێنڕێژو زۆردار
كۆنەپەرست و هێزی ئیستیعمار
بۆ خۆیان ورگیان ئەلەوەڕێنن
سەدی وەكوو تۆو من ئەچەوسێنن

كۆنەپەرستی و ئیستیعمار

١٩٥٨

كۆنەپەرستی و هێزی ئیستیعمار
بەربوونە گیانی گەلان وەكوو هار
بەتەفرەدان و هەڵفریواندن
بە درۆو دەلەسەو هەڵخەڵەتاندن
بەناوی دین و نەتەوەو ئیمان
دەمیان ژەندبووە خوێناوی گەلان
كردەی ئەمان بوو بردەی ئەوان بوو
چەتەیی و زوڵم و فڕان فڕان بوو
بەڵام كە گەلان چاویان كرایەوە
هێزیان پەیا كرد هاتنە كایەوە
زرمەیان هەڵسان لە كۆنەپەرست
ئیمپریالیزمیان دەركرد بست بەبست

ئاوی ڕووباری خابوور

زاخۆ، ١٩٥٨

سەیری ڕووباری خابوور
چۆن هەڵساوە لێڵەو سوور
پشتی كردۆتە چیا
بەرەو تەختایی ئەڕوا
لرفەی دێ بەرەو خوار
بۆ دەشتی پان و بەیار
هەر ئەڵێی ڕاویان ناوە
یاتۆ قیوەو ترساوە

یا لە ئێمە بێزارە وا سرك و گورج ڕەفتارە
ئەزانم بۆچی وایە؟! بۆچی گورجەو خێرایە
ئەزانم کە چی پێیە فرمێسك و خوێنی کێیە
بە گوللەی چە بەدکارێ بە نێزەی چە خوێنخوارێ
چۆن ڕێژراوەو کەی ڕێژرا خاوەنی لەکوێ نێژرا
فرمێسك و خوێنی لاوان هینی هەزار بێ تاوان
هەزار کوردی ماڵ وێران بێ گوناه و بەسەزمان
هەمووی بە دەستی زۆردار بە بیروڕای ئیستیعمار
کوژران و خوێنیان ڕێژرا خاکیان بە بۆمبا بێژرا
خوێنی ئەو کوردانەیە هی ئەو بێچارانەیە
خابوور ڕاپێچیان ئەکا ئەیانبا بۆ ناو دەریا
ئەوانەی کە زۆردارن بێویژدان و خوێنخوارن
نازانن ڕۆژێك هەر دێ لەم زوڵمانە ئەپرسرێ
گەرچی پردەکەی دەلال[1] دەلالی دۆست و هەڤاڵ
ئەمەی کردووە بە تۆمار هەمووی بە شێوەی ئەخبار
ورد ورد ئەیگێرێتەوە هیچی بیر ناچێتەوە

ئەو کەسەی کەوا کەرو نادانە مرۆری پەلەی دەغڵی ژیانە
تاڵە بێ کەڵکە هیچ سوودی نییە گۆڕی نەمانەو لەڕەگ کێشانە

فلیمێکی تازە لە سلێمانی

سلێمانی، ١٩٥٧

بەبۆنەی ڕۆیشتنی کاربەدەستێکی ناپیاوەوە وتراوە کە لە سلێمانییەوە نەقڵ بووبوو، لەوکاتەی من بە ئیجازە لەدهۆکەوە هاتبوومەوە.

لە سلێمانی سەیرە هەرایە ئاهەنگ و بەزمی دێلە بەبابە
خەریکی تارای بووکی عشارن مەشغووڵ و ماندووی بارخانەو بارن
هەندێکی پیسی دوڕوو و نالەبار وەك صالح شایەر کەوتوونە ناو شار
ئەڵێن حەزرەتی فس فس پاڵەوان وا ئۆغر ئەکات ئەڕوا لەناومان

---

[1] دەلال– پردێکە لەسەر خابوور تۆزێك لەژوور شاری زاخۆوە ئەم پردە زۆر کۆنەو هەمووی بەبەرد دروست کراوە.

ئیتر لەپاش ئەو وڵات وێرانە   ڕاستی و عەدالەت زۆر پەرێشانە
ترازووی عەدالەت خوار ئەبێتەوە   حەقی حەقداران ناسێنرێتەوە
لەپاش ئەو هاوار بۆ لای کێ ببەین   یا نوێژی جومعان لەگەڵ کێ بکەین؟
ئیتر خولاسە بەزمە سەیرانە   بەرماڵی پاشا شایی لۆغانە
گەر مچەی حەبێ کشمیش بمایە   ئەبوو بەشی خۆی بای پیا بدایە
هەندێ جلخوارو کۆنە قەڵتاغ شڕ   لە دیوەخانان بەسمڕ سمڕ
هەروەکوو تیپی بیج بیجەخانم   بە یاورم یاورم بە جانم جانم
کەوتوونە باسی دەوری ئۆزدەمیر   باسی قولئوردوو باسی سونگی و شیر
ئەو جۆرە کەسە زۆر قوڕمساغن   ساختەچی و پیسن، زۆر ناوەجاغن
کوڕی زەمانن ئێجگار بێ بارن   ژەهراوی و پیسن هەروەکوو مارن
وەختێ بزانن ئیشیان بەکێیە   ئیتر کوڕنووشەو کلکەلەقێیە
کە ئیشیان نەما کاتێکت زانی   هەموو دەس ئەکەن بە جنێودانی
لەدوای ئەو نۆرەی یەکێکی نوێیە   وەك لۆتی بەشی ئەمیشیان پێیە
هەروەکوو جاران گورج ئەکەونە کار   فلیمی تازە ئەخەنە ناو شار

لافاو

سلێمانی، ١٩٥٧

لە دهۆك بووم هەواڵی لافاوەکەی شاری سلێمانیم بیست بەڕاستی زۆر کاری لێ کردم، چونکە هێشتا برینی دایك و باوکە ڕۆڵە کوژراوەکان سارێژ نەبووبووەوە، ئەم کارەساتەشی بەسەر هات، ٥٠-٦٠ کەسێکی تیا چوو، زیانێکی زۆریشی بەخشی.

هەواڵێکی جەرگبڕ   دڵی سست کردم لەپڕ
لەشی هێنامە لەرزین   کەوتمە بانگهەڵدان و شین
وەختێ کەوا پێم زانی   چی بووە لە سلێمانی
بەجارێك هێزم بڕا   بەندی جگەرم پچڕا
کارەساتی وا ناخۆش   دڵی کێ ناخاتە جۆش؟!
تەرزە وەك هێلکە بەتاو   هێزو هورووژمی لافاو
لەگۆیژەوە سەرەو خوار   خۆی کوتا بێتە ناو شار
سەد خانووی ڕاپێچابێ   سەدانی تیا خنکابێ
سەدیش دەست و پێشکاو   ماڵوێران و لێقەماو
لەژێر خانووی ڕووخاوا   لەناو پەنگی لافاوا

بەزۆر دەریان هێنابێ
بەحاڵ گیانیان تیا مابێ

ماڵ و بازاڕ و دوکان
قەیسەری و جادە و کۆڵان

نشتبێتە سەر لافاو
بە بەرزیی دوو مەتر ئاو

ئاخۆ چەن کۆرپەی ساوا
تلی دابێ لەئاوا

چەن بێشکەو لانك ئاخۆ
گەیشتبێتە تانجەڕۆ

یا چەن منالّی هەتیو
باوك و دایکی خۆ نەدیو

کەوتبێتە گێژی ئاو
فڕاندبێتی لافاو

یا چەن لاوی هەرزەکار
خاوەن دەسگیران و یار

لەژێر گڵ و بەرد و دار
مردبێ زۆر بەئازار

یاخود ئەبێ چەن منالّ
لافاو خستبێتیە چاڵ

کەس‌وکاری وەك عەودالّ
بۆی گەڕابێ ماڵەوماڵ

یا ئاخۆ چەن تاقانە
ئێستە وا لەسەیوانە

ئای برا لەناو چوو خۆم
کەس خنکاوو مردوو خۆم

کەساس و ماڵوێران خۆم
شاری پەست و شێواو خۆم

ئای سلێمانی بەد بەخت
قەت بەختت ناهێنێ جەخت

بۆ لێت ناگەڕێ چەپگەرد
هەر دەردەو لەبانی دەرد

هێشتا گرمەی بۆردوومان
سەدای ماوە لەگوێمان

زامی نەهاتۆتە سوێ
وا دەردێکی کەت بۆ دێ

خانووی ڕووخاوی ئەوسا
وێرانەو تەختە هێشتا

چەپگەرد بۆ لێت ناگەڕێ
بەدوای مەرگتا ئەگەڕێ

بەڵام ئیمانم وایە
خاکت قەت لەبن نایە

تا سەر کۆڵ نادەی بۆ ژین
قەت مل نادەی بۆ بەزین

بۆ شا . . . . کۆن

وتیان ساڵێکیان کێویێك ئاوس بوو
وەختێ ژان گرتی مشکێکی لێ بوو

ئێمەش هیوامان بە هەندێ کەس بوو
ئەوانەی کەوا ئیشیان بەدەس بوو

بەتەمایان بووین سوارەی مەیدان بن
تیشکی ڕووناکیی ڕووی نیشتیمان بن

کەچی لە قسەی وشك و پووچ بەدەر
شتێکمان نەدی بۆمان بێتە بەر

چی بکەین لە باسی ئاڵتوون کۆپریی قوڕ
یا لە بەهرامی گوڕی گۆڕبەگۆڕ

ئەمجار بێتەوە نۆرەی کامیانە
نۆرەی عەنتەرە یا جەنگیزخانە

نۆرەی گۆدەرزە یا هی ڕۆستەمە ئەی دەس خۆش میرم، ماویەتی کەمە
بەو دەمانچەیەی بە تۆ درابوو لەسەر گۆڕبەگۆڕ هەڵت کێشابوو
ئاڕاستەت کردبوو بۆسەر سنگی کورد بەجارێك ئابڕووو شورەیی خۆت برد

بۆ لالۆی هەژار

سلێمانی، ١٩٥٧

بە بۆنەی نەهات و تەڕبوونی کشتوکاڵی ١٩٥٧ وە وتراوە وە لەکاتی خۆیدا لە ڕۆژنامەی "ژین"دا بڵاو کراوەتەوە.

لالۆ ساڵی پار ساڵەکەی شووم بوو پڕ لە نەهاتی و بێ بەروبووم بوو
هەر ڕەنجێکت دا بۆت نەهاتە بەر بۆت نەمایەوە غەیری دەردی سەر
هێشتا بەهار بوو سەرەتای دیار بوو کە ئاسمان لە تۆ بە پشمو غار بوو
نەخۆشی قڕی خستە ئاژاڵت هاڕێو سن بەربووە ناو کشتوکاڵت
بارانی ناوەخت کارێکی وای کرد هەرچیت چاندبوو هەمووی لەناو برد
تووتنەکەت هێندەی بارن لێ دابوو هەمووی ورد بووبوو، ڕەش داگیرسابوو
(سالس) وردە چی ئەگیرێتەوە چۆن قەرزو سلفەی پێ ئەدرێتەوە
بازاڕی لۆکەت کزو شکاوە هەر ڕۆژە تووشی سەد بەندوباوە
ئیمڕۆ بە شەستەو سبەی پەنجایە ئیتر بەکورتی داو بەرەڵلایە
ئەمساڵ چی ئەدەی بە کراس بۆخاتە بە چی کەوش ئەکڕی بۆ ئەلەو فاتە
قەرزی شەکرو چاو کوتاڵ لەم لاوە کومپیاڵەی سپیی سەلەم لەو لاوە
ناچاری هەمووی تازە کەیتەوە کەی بووت یەكبەسێ هەمووی بەیتەوە
سەرەڕای قەرزو ڕووتی و بێ نانی وا ئەمساڵ کوللە زەردەشی هانی
لە هەموو لایەك مۆڵی خواردووە هیچت نایەڵێ هەرچیت سەوز بووە
ئای لاڵۆی هەژار چۆن لێی قەوماوە چۆن لەژێر باری سەختا گیر ماوە

قۆپی قەرەداغ

سلێمانی، ١٩٥٧

لوتکە بەرزەکەی قۆپی قەرەداغ وام لەبەر دەمتا کزو بێدەماغ
پەست و غەمبار و دڵتەنگ وەستاوم فرمێسکی خوێنین ئەتکێ لە چاوم
دەروونم پڕە لە قوڵپی گریان بۆ تۆو بۆ چیاکانی کوردستان
کەوا ئەتانکەن بە بنکەی بۆمبا بەرامبەر هێزی دەستەی ئاشتی خوا

با تێر تێر بگرین بەجووت هەردوکمان — من بگریم بۆ کورد تۆش بۆ کوردستان
من بۆ تاقمی ئاشتی خوای بێ وەی — تۆش بۆ وڵاتیان شیوەن کە سا دەی
من بۆ گەلێکی دواکەوتووی بێدەس — تۆش بۆ خاکێکی هەژارو بێکەس
تۆ بۆ دووکان و من بۆ دەربەندیخان — بۆ ڕووباری زێ بۆ ئاوی سیروان
منیش بۆ خاڵۆی خانە وێران بوو — بۆ لێقەوماوان بۆ سەرلێ تێکچوو
دەخیلتم قۆپی شای لوتکەی شاخان — هانام بۆ هێنای دەخیل هەی ئامان
سەرێك هەڵبڕە بۆ لای ڕۆژهەڵات — بزانە تیشکی سووری چی لێ هات
نازانم بۆچی دوا کەوت بۆ نەهات — هێند چاوەڕێم کرد کوێراییم داهات

سروودی ئاشتی

سلێمانی، ١٩٥٨

لە ڕۆژنامەی "ژین"دا بڵاو کراوەتەوە وە تەرجەمەکەی بە عەرەبی بڵاو کراوەتەوە

ئاشتیمان ئەوێ ئاشتیمان ئەوێ — هێزی ئاشتی خوائەبێ سەرکەوێ
دەستەی شەڕفرۆش دەستەی خوێنمژان — دوشمنی بەرەی ئاشتیخوای جیهان
قەت سەر ناکەوێ بۆی ناچێتە سەر — ئەبێ لە ڕەگوڕیشە بێتە دەر
شەڕمان بۆ چییە دوشمنی ژینە — دوشمنی گەلی سەر ڕووی زەمینە
خەڵك لەناو ئەبا ماڵوێران ئەکا — دێهات و ناوشار پەرێشان ئەکا
پیرو منداڵ و هەرزەکاری جوان — کۆرپەی سەر بێشکەو ساوای بەسەزمان
هەمووی ئاوارەو دەربەدەر ئەبێ — هەمووی پەتیارەو قوڕبەسەر ئەبێ
ڕۆژێك دێ تۆپ وڕەشاش و تفەنگ — تانك و زرێلی و هەموو چەکی جەنگ
کۆ بکرێتەوەو بتوێنرێتەوە — هەمووی سەرلەنوێ دابڕێژرێتەوە
بکرێ بە گاسن، بکرێ بە تراکتۆر — پێیان بکێڵن زەویوزاری زۆر
شیش و شێلمانیان لێ دروست بکەن — ڕادەی ژیانی گەلان سەربخەن
دەرمان پەیدا کەن بۆ دەردو ئازار — ئیش بدۆزنەوە بۆ بەرەی کرێکار
نان پەیدا بکەن بۆ دەستەی هەژار — هەژار نەهێڵن لە دێهات و شار
لەسای ئاشتیا هەمووی بەشادی — بژین بە خۆشی و گەردن ئازادی

ئابڕوو شورەیی وەك دڵۆپی ئاو — کە تکایە خوار ون ئەبێ لەچاو
ئینسان کە ئابڕوو شوورەیی تکا — جاسووسی کردو نامووسی شکا
ئەبێ تا ماوە هەر شەرمەزار بێ — ڕووڕەشی خەڵك و ڕووی ڕۆژگار بێ

سڵاو

سلێمانی، ١٩٥٨

بەبۆنەی شۆڕشی ١٤ی تەمووزی مەزنەوە وتراوە لە رۆژنامەی "ژین"دا بڵاو کراوەتەوە

هەزار سڵاو بۆ کوردستان   بۆ کوردستانی خۆش و جوان
بۆ خاکی سۆران و بۆتان   بۆ حەکاری، بۆ بادینان
بۆ پشتکۆ، بۆ لورستان   بۆ هەموو شوێنی کوردستان
لەپێ دەشتییەوە تا شاخی   هەتا لوتکەی بەرز دەماخی
سڵاو بۆ بەردی بۆ داری   بۆ باغ و کێڵگەو بەیاری
بۆ کانی و ڕووبارەکانی   بۆ چەم و نزارەکانی
بۆ هەوای کوێستانەکانی   بۆ ئاوی ساردی ڕەوانی
بۆ شنەی بەردی بەیانی   بۆ زەردەی لای ئێوارانی
بۆ دەنگ و ئاوازی مەلی   بۆ قاسپەی کەوی دەم کەلی
سڵاو بۆ دانیشتوانەکانی   بۆ لادێی و شارستانی
بۆ دەوڵەمەندو هەژاری   بۆ کرێکارو جووتیاری
بۆ چەوساوەو بەشخوراوی   بۆ پەککەوتەو بەشبڕاوی
بۆ ئەوانەی لە تورکیان   یا لە کوردستانی ئێران
مافیان خوراوەو ژێردەستن   لەژێر باران دیل و پەستن
بۆ پیرو لاوانی زیندووی   بۆ تێکۆشەرانی مردووی
بۆ گۆڕیچەو قەبرستانی   پڕ لە ڕۆڵەو قارەمانی
بۆ کۆرپەی باوك کوژراوی   بۆ دایکی جگەرسووتاوی
بۆ باوکی ڕۆڵە گیراوی   بۆ خوشکی برا خنکاوی
بۆ ڕۆڵەی خۆبەختکەری   ئاوباریك و تاریدەری
بۆ قارەمانی بازیانی   دیلی خاکی هیندستانی
ئەوی هەتا لەژینا بوو   بۆ کورد هەر لەناڵینا بوو
ئەشکەوت نەما تیا شەڕ نەکا   دوشمن بە گولله کەڕ نەکا
بۆمبای دوشمن و زۆرداران   بەسەریا ئەهات وەك باران
هەر کۆڵی نەدا تا مابوو   نموونەی ئازادیخوا بوو
کە مردیش بەدەستی زۆردار   بە دەستی کلکی ئیستیعمار
پێکایان لەشی گیانی   وەك زیندوو خوێنیان لێ هانی

ئەی شێخ سەعی و دکتۆر فوئاد ئێوەش بە جووت هەروان لەیاد
بە لەش مردوون، بە گیان ماون وان لە دڵمانا چەسپاون
تۆڵەی ئێوەی ئازادپەروەر پێویستەو ئەخرێتە سەر سەر
ڕەگەزپەرستیی کوێرانە پیشەی کۆنە پەرستانە
تۆرانی و ئیستیعماری پیس کلکی و نۆکەرانی ئینگلیس
هاکە لەناو چوون و ڕووخان لە بنج و بێخ دەریان هێنان
ئەوسا گەلی تورك و ئێران وەك گەلی عێراقی خۆمان
هەموو بەکۆمەڵ وەك برا ئەژین بیّ شۆڕش و هەرا

ئەی شەڕی بەردەرکی سەرا چەندی بیّکەست تیا کوژرا
چەن کەست تیا دەربەدەر بوو چەن کەست تیا قوڕبەسەر بوو
شەشی ئەیلوول شووەو شین بوو ڕۆژێکی پەست و خوێنین بوو
بە خۆڕایی و بەناڕەوا گەلیّ کەسی تیادا کوژرا
ئەویش دەستی ئیستیعمار بوو پیلانی سەگێکی هار بوو
بەڵام خەیاڵی زۆر خاو بوو کۆنەپەرستی تەواو بوو
چونکە لەپاش بەینێکی کەم عەرەب و کورد هەردوو سەرجەم
دەستیان لەملی یەکتر کرد هەڵمەتیان بۆ سەری دوشمن برد
دوشمنیان دەرکرد لە وڵات بەجووت گەیشتن بە ئاوات

ئەی پێشەوای دیموکرات مردی نەگەیشتی بە ئاوات
خنکێنرای بە دەستی زۆردار بە دەستی کلکی ئیستیعمار
ئیستیعماری پیسی خوێنخوار ئیستعماری چاوبرسی و هار
نە دینی هەبوو، نە ئیمان نە تەنها تۆزێك لە ویژدان
پەیمان و سوێنی خۆی شکان زۆر بە نامەردی تۆی خنکان
ئەو چوار لاوەش بەپەت خنکا دڵی هەمووانی پیّ شکا
چوار قارەمانی تەواو بوون چوار سەربازی زۆر بەناوبوون
خەیری و عیززەت خۆشناوی کورد حەمە قودسی خەتیبی کورد
ئەمیش دەستی ئیستیعمار بوو کردەوەی نۆکەری هار بوو
لاوەکانی ناوچەی دەرسیم وەك شەبیب و فەهدو بەسیم
هەموو دران لە سێدارە ئەمە پیشەی ئیستیعمارە

قالە و بەکر ئەحمەد وئەختەر یادیان لە دڵمان ناچنە دەر

ئەوانیش بە گوللەی زۆردار   بە دەستی پیاوی ئیستیعمار
کوژران و خوێناویان پژا   لەگەڵ جواناوا هەڵرژا
ئیستە لە گردی سەیوانن   لەلای شەهیدان میوانن

ئاخ کاک حەسەنی ئاوارە   ئەی خێرنەدیوی ئەم شارە
جێگەت لەناومانا دیارە   خەفەت لەسەر دڵمان بارە
لەکوێی ئەی لاوی خەباتکەر   ئەی نەبەردی ولاتپەروەر
ئەو ئاواتەی کە تۆ ئەتخواست   وا هاتە دی و بووە بە ڕاست

ئێوەش[1] ئەی قارەمانی کورد   سەرکردەی سەربازانی کورد
قارەمانی خۆبەختکەر   بە ڕۆح بە گیان بە ماڵ بە سەر
ئەی نەبەردی چاونەترساو   خۆبەختکەر بێ نان بێ ئاو
بەبێ پشت و یارمەتیدەر   مەردایەتیی خۆت بردە سەر
شەڕی گرد مامشی بەناو   ستالینغرادێکە تەواو
دوشمن بە چەکی زۆرەوە   بە فڕۆکەی سەد جۆرەوە
شکا لەترسا وەك مێگەل   خۆی دەرباز کرد بە پەلەپەل
پاش ئەوەی هێزی ئیستیعمار   کۆبوونەوە وەك سەگی هار
دەورەیان دای بێ وچان   بە بۆمباو چەکی زۆر گران
کشایتە دواوە وەکوو نێر   تا گەیشتییە بێشەلانی شێر
ئێستە وای لەلانەی شێرا   لەگەڵ تاقمێکی نێرا
قەلای ئاشتیخوازی جیهان   گرتوونیە خۆی بەدڵ و گیان
تا بانگی دایکی نیشتیمان   ئەتانگاتێ و دێتە گوێتان
ئەڵێ وەرنەوە ئازادن   هەموو سەربەست و دڵشادن
ئێوەش[2] ئەی دیلە مەردەکان   تێکۆشەرە نەبەردەکان
خەباتکەرانی خاوەن بیر   کاکی بێ لە کۆتەو زنجیر
ئەی هەموو لەش ئازاردراو   ئەی نینۆك لەبن دەرهێنراو
ئەی چەوساوەو دارکاری کراو   ئەی لەش و مەچەك داخکراو
ئەی خەباتکەرانی مەزن   دوشمنتان هەڵکەنرا لەبن

---

[1] ئەم هەڵبەستە لەکاتێکدا وتراوە کە هێشتا برا بەرزانیەکان لە ئیتیحادی سۆڤێتی بوون وە نەگەڕابوونەوە نیشتمان.

[2] ئەم هەڵبەستە کاتێك کە وتراوە کە هێشتا دیلە سیاسیەکان بەر نەبووبوون.

مژده بێ لە ئێوە کەوا   دوشمنی سەرسەخت پەت کرا
وڵات ڕزگار بوو لەدیلی   لەژێر دەستی لە زەلیلی
ئیتر ئێوەش ئازاد ئەبن   بە هیوای بەرزتان شاد ئەبن
کوردو عەرەب ئازادیخوا   هەردوو بەجووتە وەك برا
چوونە پاڵ یەکتر شان بەشان   هەتا ئیستیعماریانڕووخان
پیلان و فێڵی ئیستیعمار   بە سەفتە دینارو دۆلار
پڕوپاغاندەو تەفرەدان   بێ شەرمی دەستەی نۆکەران
دەرەبەگی و تفەنگ و ڕەشاش   دابەشینی مووچەو مەعاش
کەڵی نەگرت بۆی نەچووە سەر   ئەوا بەشەق کردیانە دەر
هەرچی پەیکەری مەڕمەڕ بوو   هەرچی بنکەو قەڵای شەڕ بوو
کۆشك و پەیکەری زۆرداران   تاجی سەری خوێنخواران
وەك شێرە بەفرینەی بەهار   هەمووی توایەوە بەیەکجار
ئێستە عێراق جمهوورییە   جێی سەربەستی و ئازادییە
مەڵبەندی کامەرانییە   جێی ئیستیعماری تیا نییە
قەڵای دەستەی ئاشتی خوایە   بە شەڕکەران لەبن نایە
بەرامبەر بە گەلی وا مەرد   گەلی لەخۆبردووی نەبەرد
چی لەبارایە ئیستیعمار   عومری زۆر کورتە سەگی هار
ئەوانیش کەوا نۆکەر بوون   دوشمنی وڵاتپەروەر بوون
لەزیندانان سەریان شۆڕە   دەردیان بێ ئەوەیان گۆڕە

بۆ مستەر دالاس[1]

سلێمانی، ١٩٥٨

دالاسی نموونەی شەڕ خوا   کەوتۆتە هەلەکە سەما
ئامانجی پیس و گڵاوە   سەری تەواو لێ شێواوە
پارەی تاقمی ملیۆنێر   چەکی پووچەك و بۆمبای کوێر
خستوویەتیە سەودای شەڕکردن   بۆ پیاوکوشتن بۆ خوێنڕشتن
جارێك بۆ ڕۆژئاوا ئەچێ   جارێك ڕێی ڕۆژهەڵات ئەگرێ
یا بۆ پاریس یا بۆ لەندەن   یا بۆ لای کایشەکی بۆگەن
بۆ شەڕنانەوە لە کیمۆی   بەڵام هەمووی بێکەڵکە بۆی

---

[1] ئەم هەڵبەستە تەرجەمە کراوە بە عەرەبی وە لە ڕۆژنامەیەکی عەرەبیدا بڵاو کراوەتەوە.

چونکە هێزی ئازادیخوا
هێزی ئاشتی هەموو دنیا
هێزی کرێکارو جووتیار
هێزی ئینسانی خوێندەوار
هێزی خەباتکەری نەبەرد
هێزی هەموو گەلێکی مەرد
بەرامبەری ڕاوەستاوە
ڕێگەی شەڕی لێ گیراوە
کۆتری سپی پیکاسۆ
پۆل پۆل کەوتوونە ڕووی ئاسۆ
بەباڵ ئاسمانیان تەنیوە
ڕێی شەڕوشۆڕیان بڕیوە
ئەبێ کوندە بەبۆی شەڕخوا
هەڵبێ و لوتی خۆی ڕەشبکا
بڕوات بۆ چۆڵی و دەشت و دەر
ڕووی نەیە سەر بێنێتەردەر

بانگی ڕاستی

سلێمانی، ١٩٥٨

بۆم بڵێن لەم بەستە خۆشە
ئاوازێکی چەن بەجۆشە
بەستەی کامەرانی و شادی
بانگی سەربەستی و ئازادی
بانگی بەرزی ڕاست ورەوان
پڕ لە بیروباوەڕی جوان
نەک هی پیاوی نەخوێندەوار
سنگ دەرپەڕێنەری ناوشار
بانگی مەردی لەخۆ بوردوو
داناو ڕەوشت بەرزو خۆش خوو
نەک هی کەللەڕەقی بێ بار
جنێوفرۆش و دەغەزار
بانگی مافی بەرەی کرێکار
مافی خەباتکەرو جووتیار
ئەوانەی کە بەشان و قۆڵ
بەهێزی بازوو پشت و کۆڵ
بار هەڵئەگرن دار ئەهێنن
ئەرز ئەکێڵن تۆو ئەچێنن
پاچ کاری ئەکەن ڕۆژو شەو
پەرێشانن بۆ تۆزێ خەو
پەنجەیان خوێنی تێزاوە
بریندارە لە سەد لاوە
لەبەر سوورە سووری هەتاو
عەرەق ئەڕێژن وەك لافاو
مناڵی وردی ڕەش و ڕووت
نانیان بۆ ئەبەنە سەر جووت
بەشبڕاوو بەشخوراون
درك و داڵ لە پێ چەقاون
بستێك کرێش ژێر پێی گرتوون
بە گیان زیندوون بە لەش مردوون
دەردەدارو پەرێشانن
گروفتاری ئێش و ژانن
کە مافی ئەمانە سێنرا
دوشمنیان لە بێخ دەرهێنرا
ئیتر ئەوپەڕی ئاواتە
کۆتاییڕۆژی نەهاتە
بۆم بڵێن زۆر بۆی پەرۆشم
دەمێکە زووخاو ئەنۆشم

که ئەمدی تاقمی هەژار
خراونەتە ژێر پێ لەقەو دار
کەساسن و مافیان خوراوە
هەموو سەریان لێ شێواوە
دنیام لا تەنگ و تار ئەبوو
ژینم پڕ ژەهری مار ئەبوو
بەڵام وا ئەو ڕۆژەش نەما
ئاشی زۆرداری وەرگەڕا
ئەوی کە مافی خوراوە
چەن ساڵە سەر لێ شێواوە
وا ئەگا بە ئاواتی خۆی
ئیتر مژدەی شادی بێ لێی

پەنجەمۆری ئاشتی

سلێمانی، ١٩٥٩

من:

خاڵۆی ڕیش سپی نیشتیمانپەروەر
دەس لە گیرفانی ڕانکت بێنە دەر
قامکت ڕەنگ بکەو ترسی تیا نییە
پەنجە مۆرێکە داوای ئاشتییە
چەن ملیۆن پیرو چەن ملیۆن لاوان
چەن ملیۆن کچ و ژنانی گەلان
هەموویان وەکوو تۆ ئاشتیخوازن
بە ئاشتیخوازی خۆیان ئەنازن
هەموو هەوڵ ئەدەن بۆ ئاشتی جیهان
دوشمنی شەڕ خوان بەدڵ و بەگیان
مۆرێکەو بانگ کە ئاشتیمان ئەوێ
هێزی ئاشتی خوا ئەبێ سەر کەوێ
لەسای ئاشتیا مافت ئەسێنرێ
دەستەی شەڕفرۆش لە بێخ دەردێنرێ
ئاشتی بەهێز کەو پشتیوانی بە
دوشمنی دەستەی دوشمنانی بە
مرۆڤ ڕزگار کە لەشەڕو هەڵلا
وەك کێو بوەستە بەرامبەر شەڕخوا
ئاشتی و ئاسایش بەری ژیانە
شەڕ دڕك و داڵی سەر ڕووی جیهانە
کامت لا شۆخەو کامت لا جوانە
کامیان دەنگ خۆشەو زۆر نەغمەخوانە
کۆترێکی سپی زۆر خنجیلانە
یا پەپوی شوومی دەوری وێرانە

خاڵۆ:

برام ئامادەم ها پەنجەم هانێ
من ئاشتیخوازم پەنجەمی پیانێ
هەتاکوو مابم لەسەر زەمینا
تا ماوەی ژینم مابێ لەژینا
هەر ئاشتیخوازم و هەر ئاشتیم ئەوێ
هێزی ئاشتی خوا ئەبێ سەرکەوێ
کێ ماڵوێرانی و بێ نانی ئەوێ
کێ ڕەشوڕووتی و گرانی ئەوێ
کێ باوکی ئەوێ ڕۆڵە کوژراو بێ
کێ دایکی ئەوێ جگەر سووتاو بێ
کێ خەستەخانەی ئەوێ وێران بی
کێ قوتابخانەی ئەوێ وێران بێ
کێ نیشتیمانی ئەوێ ژێر دەس بێ
کێ هاوڵاتی ئەوێ دەس بەس بێ

کێ ماڵ و خانووی ئەوێ سووتاو بێ ... کێ دارو پەردووی ئەوێ ڕووخاو بێ
کێ ڕەزی ئەوێ وشك هەڵگەڕاو بێ ... کێ باغی ئەوێ تینو و خنکاو بێ
کێ حەز لە شین و لە گریان ئەکا ... کێ حەز لە گوللەو بۆردومان ئەکا
کێ خوێنی ئەوێ وەك لافاو هەستێ ... بەناو لاشەدا جۆگا ببەستێ
کێ مەڕو ماڵی ئەوێ بێ شوان بێ ... بەرەڵڵای دەشت و ملەی کێوان بێ
گەلەگورگ تێیان کەوێ ڕاست و چەپ ... ورگیان هەڵدڕێ بە کەڵبەو بەقەپ
کێ حەز لەفرمێسك ئەکا لەچاوان ... بڕژێتە خوارێ وەك تاوی باران
بۆ دایك و باوك, بۆ کۆرپەی ساوا ... بۆ خوشکی نۆ بووك، بۆ برای زاوا
دەنگی باوکەڕۆو شیوەن و گریان ... ڕۆڕۆو وا وەیلاو هەنسك هەڵکێشان
بانگ و هاواری دارکاری کراو ... ئامان و تۆبەی لە لێدان ترساو
ئەمانە هەمووی ئەم دیمەنانە ... لەم هەموو نەغمەو بەستە خۆشانە
شەڕ ئەیان هێنێ و دیاری دەستێتێ ... شتی وا گلاو کێ مەبەستێتی؟
ئیتر چۆن پەنجەی پیا نانێم توخوا ... چۆن ناچمەڕیزی دەستەی ئاشتیخوا
وتومەو ئەیلێم هەر ئاشتیم ئەوێ ... هێزی ئاشتی خوا ئەبێ سەر کەوێ

گۆرانیی لالۆی جوتیار

سلێمانی، ١٩٥٨

بەبۆنەی دانانی یاسای کشتوکاڵەوە

هۆحە گابۆرە گورج لنگ هەڵێنە ... زۆرمان نەماوە شان هەڵتەکێنە
دوێ ڕادوێنەکەی دیوەخانی میر ... ئەی وت مژدەبێ لە دەستەی فەقیر
زەوی بەش ئەکەن بەسەر جووتیارا ... بەسەر لادێیی و دەستەی هەژارا
ولات ڕزگاربوو لەدەس زۆرداران ... لە دەرەبەگی و دەستەی خوێنخواران
ئەوی خائین بێ جێگەی زیندانە ... بۆیە لە دوێوە میر پەرێشانە
هۆحە گابۆرە دەی لنگ هەڵێنە ... زۆرمان نەماوە شان هەڵتەکێنە
یەژن ڕزگاربووین لە کۆتەو زنجیر ... لە ئاغاو شێخ و دەرەبەگی و میر
یەژن لەمەولا حاڵمان خاس ئەوێ ... بازاڕ پڕ شەکرو کەواو کراس ئەوێ
گرانی نامێنێ شت هەرزان ئەوێ ... نان پەیداکردن زۆر ئاسان ئەوێ
هۆحە گابۆڕە گورج لنگ هەڵێنە ... زۆرمان نەماوە شان هەڵتەکێنە
یەژن هەوجاڕ و دەستەندوو گاسن ... هیچی نامێنێ گشت لەناو ئەچن
مەکینەی جووت و درەو ئەهێنن ... دەشت و دارو بەرد هەمووی ئەکێڵن

ئیتر کەس زەوی ناکێڵێ وە جووت
کەس بێگار ناکا وەك پیاوی دەمڕووت
بەخوا گەر ڕاست بێ گابۆڕ ئەمانە
هەردوکمان بەجووت وا دووشەشمانە
تۆ لە کەڵەمەی منڕزگار ئەبی
تێکەڵ گاگەلی نۆ هەوار ئەبی
منیش ئەبم بەخاوەن زەوی و زار
ئەبم بە فەلاح ئەبم بە جوتیار
بەڵام ئەمجارە بۆ خۆم ڕەنج ئەدەم
نۆکەری کەس نیم، بۆ خۆم ئیش ئەکەم
هۆحە گابۆڕە سەرت دەربێنە
وا لێ بووینەوە چاوت هەڵێنە

جەژنی نەورۆز

سلێمانی، ١٩٥٩

بەبۆنەی نەورۆزیساڵی ١٩٥٩ وتراوە

بیست و یەکی مارت جەژنی نەورۆزە
جەژنێکە ئێجگار بەرزو پیرۆزە
جەژنی سەربەستی و دڵ ئازادیە
نیشانەی بەرزی و خۆشی و شادیە
ئەوڕۆژەی کەوا کاوەی ئاسنگەر
وەك شێری مەیدان لە لان هاتەدەر
گەلی ڕزگار کرد لەزوڵمی زۆردار
لەدەس کردەوەی زوحاکی خوێنخوار
ئەو ڕۆژەی شکا زنجیری دیلی
لاچوو لەگەردن تەوقی زەلیلی
ئەو ڕۆژەی ئالای سەربەستی سەرکەوت
ڕۆژی ئازادی بۆ وڵات دەرکەوت
ئەو ڕۆژە جەژنەو جەژنی نەورۆزە
جەژنێکی ئێجگار بەرزو پیرۆزە
چواردەی تەمووزیش هەروەکوو نەورۆز
کەللەی دوشمنی تیا کرا بە تۆز
لاشەی ئەوانەی کەوا خوێنخوار بوون
ئەوانەی بۆ گەل وەك سەگی هار بوون
هەموو پەت کران کوڵانەو کوڵان
وەك سەگی تۆپیو هەموو ڕاکێشران

گەل قەت نابەزێ کێوی ئاسنە
قەلاشکێنی دەستەی دوشمنە
گەلی عیراقی مەردی تێکۆشەر
ئاین و بڕوای بەری بردە سەر
ئەو گەلەی کەوا چەن ساڵ بوو وەك شێر
لەخەباتا بوو وەك مەردی دلێر
چاوی نەترسا لەگوللەی دوشمن
سنگەکوتێی بوو بەرامبەر مردن
هەزاران گەنجی خۆیان بەخت کرد
تا تەختی پاشای گەنیان تەخت کرد
هەروەك گەلای دار لاوانیان لێ مرد
کۆڵیان هەر نەداو دوشمنیان دەرکرد

تازە پیلان و دەسدرێژیکردن
کاری لێ ناکا تاڕۆژی مردن
ئیستە ئەم گەلە ئەم نیشتیمانە
ڕزگارن لەدەس کۆتی بێگانە
ڕزگارن لەدەس زۆری ئیستیعمار
لە دەرەبەگی و پیاوکوژو خوێنخوار

کۆنەپەرستیی باوی بەسەرچوو
ئێستە ئاسۆمان گەشەوڕووناکە
نۆرەی خۆشیەو نۆرەی شادیە

دەوری زۆرداری و هێزی پۆلیسی
دەوری دووڕوویی و هەڵخەڵەتاندن
دارکاریکردن سزای ناو زیندان
گرمەی یاساوڵ زرمەی دونکی و دار
شەقەی قۆناغەی تفەنگی پێنج تیر
گیزەی فیشەکی ڕەشاش و تفەنگ
زڕەی زنجیری دەست و پێی لاوان
بوختان هەڵبەستن تۆبە پێ کردن
هەمووی بەجارێك وا گۆڕبەگۆڕ بوون
ئەمجارە نۆرەی پاکی و ڕاستییە
ئەبێ هەموومان وەك برا وابین
نۆرەی خەباتە نۆرەی فرمانە

نۆرەی وریایی و ئاگادارییە
ئەبێ چاوێکمان بکەین بە دوو چاو
نەنوێ نەسرەوێ با بێ وچان بێ
نەیەڵێ دەستەی دوشمنی وەتەن
ئەوی مرۆڤی پیس و ناپاکە
ئەوی خائن بێ بەم نیشتیمانە
ئەوی خەریکی پیلانگێڕان بێ
بەدەمی داسی تیژی جووتیاران

یان ئەکرێنەوەوڕایان ئەکێشن
ئەوانەی کەوا نیازیان گڵاوە
خۆیان ئەفرۆشن بە سەفتەی دۆلار
زۆر باش تێبگەن بزانن کەوا

وریان، ئاگایان لە نیشتیمانە
قەت ماوە نادەن کلکی ئیستیعمار

پەڵە هەورێکی چڵکن بوو ون بوو
ئاسمانی وڵات بێ هەورو پاکە
نۆرەی ڕۆژێکی پڕ ئازادیە

دەوری بوختان و چەوتی و جاسووسی
دەوری هەڕەشەو دەوری ترساندن
نینۆکی دەست و پەنجە دەرهێنان
حوکمی ناڕەوای حاکمی زۆردار
هەراو ئاژاوەو بەزمی ڕەشبگیر
تەقەی دەمانچەی ناو کۆڵانی تەنگ
شەقەی پۆستاڵی بەکرێگیراوان
پشکنینی ماڵ هێنان و بردن
ناگەڕێنەوە هەمووی لەناوچوون
نۆرەی یەکیتی و برایەتییە
بەرامبەر دوشمن کێوی پۆڵایین
نۆرەی هەڵمەتە و هی تێکۆشانە

ئێجگار پێویستمان بە هۆشیارییە
گەل ڕاپەڕێنین، وریابێ تەواو
ئاگای لەدەستەی پیلان گێڕان بێ
ماوەیان ببێ دەسدرێژی بکەن
جێی نابێتەوە بڕوا لەم خاکە
بەشی سێدارەو پەت و خنکانە
دوشمنی گەل بێ هی نیشتمان بێ
بە چەکوشی پۆڵای چینی کرێکاران

هەرچی ناسۆرە هەمووی ئەچێژن
ویژدانی خۆیان خستۆتە لاوە
بوون بە نۆکەری دەستەی ئیستیعمار
بەرەی یەکگرتوو هێزی ئازادخوا

خۆیان بەخت ئەکەن زۆر دڵسۆزانە
سەری دەربێنێ وەکوو کوێرەمار

هەموویان وریان بە ڕۆژو بەشەو
نایەڵن چاویان قەت بچێتە خەو

بۆ پارێزگاریی ئەم نیشتیمانە
هەموو سەروماڵ بۆی بە قوربانە

ئەبێ ئەم خاکە هەروا سەربەست بێ
گەلمان ئازاد بێ لەخۆشیا مەست بێ

ئەبێ نیشتیمان هەروا ئازاد بێ
گەلی سەربەست و بەرزو دڵشاد بێ

دوور بێ لە شەڕو دوور بێ لە هەڵڵا
بچێتە ڕیزی دەستەی ئاشتیخوا

ئاشتی بەهێز کاو پشتیوانی بێ
دوشمنی دەستەی دوشمنانی بێ

دەستەی شەڕفرۆش دەستەی شەڕخواهان
دوشمنی خۆشی و ژیان و ئینسان

ئامانجیان پیسەو نیازیان گڵاوە
هێزیان بڕ ناکا پشتیان شکاوە

ئاشتی و ئاسایش خۆشی ژیانە
شەڕ درك و داڵی سەر ڕووی جیهانە

تاقمی شەڕ خوا ئەبێ شەق بەرێ
ڕوو بکاتە شەیتان پەنای بۆ بەرێ

لووتی خۆی ڕەش کا وەك شار بەدەرکراو
هەڵی، ڕووی نەیە ئێتر بێتە ناو

پەپووی نەگبەتو دۆستی وێرانە
بێگومان بەشی هەر ملشکانە

کۆتری ئاشتی سپی پیکاسۆ
پۆل پۆل هەڵ بفڕێ بەرەو ڕووی ئاسۆ

پڕ بەدەم بانگ کا ئاشتیمان ئەوێ
هێزی ئاشتیخوا ئەبێ سەرکەوێ

سروودی کرێکاران

سلێمانی، ١٩٥٩

ئەم چینە چینی کرێکارانە
چینی نەبەردو تێکۆشەرانە

چینی پێشڕەوی لەخۆ بوردووە
ئالا هەڵگری شۆڕشگێڕانە

بەرامبەر هێزی سەرمایەداری
کۆڵی نەداوەو مەردی مەیدانە

مافی خۆی ئەوێ بێ کەموکوڕی
نابەزی پیشەی هەر تێکۆشانە

چینی کرێکار لە کانگاکانا
یاخود لە کۆڕی ئیش و فرمانا

بە قرچەی هاوین لەبەر هەتاوا
یا لەبەر سەرماو تۆفی زستانا

گوێی نەداوەتە بەندی و سێدارە
کۆڵی نەداوە لە تێکۆشانا

چینی کرێکار هەرگیزاو هەرگیز
چینی پێشڕەوە لەڕووی جیهانا

برسێتی و دیلی نەیبەزاندووە
ڕەشاش و گوللە نەیتۆقاندووە

ئیمپریالیست و سەرمایەداری
پێی نەوێراوەو نەیشکاندووە

بە هێزی بازوو، بە چەکوشی پۆڵا
ملی دوشمنی خۆی پەڕاندووە

کرێکارانی هەمووڕووی جیهان
دەس لەناو دەستیان یەکیان گرتووە

با مفتەخۆرو سەرمایەداران   ببنە دوشمنی چینی کرێکاران
با ئینتیهازی و شۆڤینی و خۆفرۆش   بچنە پاڵ پشتی دەستەی بەدکاران
بەڵام ناتوانن کارمان لیٚ بکەن   خۆمان بەخت ئەکەین بەسەد هەزاران
ڕەنجی چەن ساڵە چۆن لەکیس ئەدەین   چۆن بەبای ئەدەین مافی هەژاران

کچە پیروسی[1]

دهۆك، ١٩٥٦

کچە پیروسییەك دار بەکۆڵەوە   وا هات بەتەنها لەڕێی چۆڵەوە
کاڵەو پێتاوی بەستووە وەك پیاو   بەرگی سەراپای شڕو داوەشاوە
گوریسی شانی وا شەتەك داوە   لەشی هەروەکوو کەوان چەماوە
تاوە بارانی لە ڕیٚ لیٚ داوە   سەرتاپای لەشی هەمووی هەر ئاوە
بیٚهۆش و ماندووی ڕێی سەختو دوورە   تاساوی چیاو سەر بەرەو ژوورە
کۆڵی زەلامی مرۆڤ پسێنی   هەمووی تێك داوە ئێسقان و خوێنی
لێو قڵێشاوو سپی هەڵگەڕاوە   بە وێنەی گوڵی ئاو لیٚ بڕاوە
جووتە چاوەکەی نێرگزی سیسە   فرمێسکی تیادا مات و قەتیسە
سەر گۆناکانی زەردو ژاکاوە   هەروەکوو گەڵای پایز زەرد باوە
سەر پەنجەکانی خوێنی تێنراوە   ئەوەندە دڕك و چیلکەی لێداوە
بڕۆ تێك تێك ئاڵۆزاوی   شۆڕ بۆتە خواریٚ سەر دەم و چاوی
لە دار گیر بووە قژی لاجانی   ئاڵاوەتە گوێیٚ چڵی سەر شانی
بەلارەو لارە ماندوو پەك کەوتوو   رووی کردە ناو شار وەك نیوە مردوو
کە گەییە بازاڕ سووکیٚ دانەوی   کۆڵە قورسەکەی نایە سەر زەوی
لەملاو لەولاوە خاوەن کۆڵەدار   ماندوونەبوونی ئەکەن بەیەك جار
(خوشکی من شەقی زەحمەتی نەبی   ڕەحمەت لەدایی و بابی تە بی)
بەدیار کۆڵەوە هەتا ئێوارە   ئەبیٚ دانیشیٚ مات و بیٚ چارە
هەتا کڕیارێك دیٚ بۆ ئەو دارە   ئەوسا ئەیداتیٚ بە هەندیٚ پارە
کە شەویش داهات بیٚماڵ بیٚلانە   ئەوپەڕی جێگەی ژوورێکی خانە
بەم کولەمەرگیەش ئەڵێن گوزەران   هەمووی هەر ژانەو پێی ئەڵێن ژیان

---

[1] پیروسی: تیرەیەکن لە کوردەکانی تورکیا لەزستانا لەبەر سەرماو بەفرو کەم دەرامەتی دێنە ناوچەکانی عێراقەوە بەتایبەتی بۆ دهۆك بەکۆڵە چیلکەو دارهێنان خۆیان بەخێو ئەکەن تا سەرما نامێنیٚ ئەوسا ئەگەڕێنەوە.

ئەو گەلەی

ئەو گەلەی کەوا قوربانی دابێ   لەڕێی خەباتا خوێنی ڕژابێ
تێکۆشەرانی نەفی کرابێ   لەناو زیندانا ئەزێت درابێ
درۆیە گەلی وا قەت نامرێ   بە هەموو دنیا لەناو نابرێ

گەلێك وڵاتی وێران کرابێ   بە گوللەو بۆمبا خاکی بێژرابێ
دێهات و شاری هەموو ڕووخابێ   بە هەزارانی تیادا کوژرابێ
درۆیە گەلی وا قەت نامرێ   بە هەموو دنیا لەناو نابرێ

گەلێك لاوانی مەردو ئازابێ   بەرامبەر دوشمن وەك شێر وەستابێ
پەت و قەنارەی بۆ هەڵخرابێ   کۆڵی نەدابێ هەتاکوو مابێ
درۆیە گەلی وا قەت نامرێ   بە هەموو دنیا لەناو نابرێ

گەلێك پێشمەرگەی بەرامبەر دوشمن   وەك کێوە وەستابێ بێ ترس لەمردن
قوربانی دابێ لەپیاو و لەژن   تا ڕیشەی دوشمن دەربێنێ لەبن
درۆیە گەلی وا قەت نامرێ   بە هەموو دنیا لەناو نابرێ

گەلێك خاوەنی نەبەردی وابێ   بەر لەوەی ملی لەپەت نرابێ
سەربەرز بەرەوڕووی دوشمن وەستابێ   بانگ کا نیشتیمان گیانم فیدابێ
درۆیە گەلی وا قەت نامرێ   بە هەموو دنیا لەناو نابرێ

سلاّوێك بۆ گەلی جەزائیر

بە ڕاستی گەلی جەزائیر ماوەیەکی زۆرە لەخەباتایە، بەهەزاران گەنجی لەکۆڕی جەنگا کوژراون و بەهەزاران لاویان لێ کراوە بەسێدارەدا، کاربەدەستانی فڕەنسەی خوێنڕێژو دڕندە, دڵ پڕلەقین و کینە بەرامبەر بەخواستی گەلی جەزائیر وەستاون، ناچنە دەرەوە لەو خاکە، ئەمەیە پیشەی ئیستیعمار.

سلاّوێکی پڕبەدڵ   پیرۆزباییەکی بەکوڵ
بۆ گەلێکی ئازاو نێر   بۆ جەزائیری دلێر
بۆ ئەو گەلەی بێ وچان   بەبێ پشوو بێ وەستان
کەوتۆتە پەلاماردان   وەك شێر هاتۆتە مەیدان
بەرامبەر هێزی خوێنخوار   بەرامبەر زوڵمی زۆردار
بەرامبەر بە گورگی هار   بەرامبەر بە ئیستیعمار

بەرامبەر فرۆکەی زۆر　　بەرامبەر تانکی سەد جۆر
بەرامبەر گوللەی بەدکار　　بەرامبەر بۆمبای سامدار
بە شەو و ڕۆژ کۆڵنەدان　　هەوڵدان و تێکۆشان
داوای ژیانێکی تاسەر　　داوای بێگانە بەدەر
داوای سەربەستی کردن　　یا ئازادی یا مردن
چاو نەترساو لە گرتن　　لە زنجیرو خنکاندن
لە هەڕەشەو سێدارە　　لە لێدان و قەنارە
بەبێ ترس، بەبێ لەرزین　　بەبێ شکان و بەزین
خەباتێکی نێرانە　　هەڵمەتێکی شێرانە
بۆ سەر لەشکری دوشمن　　گەورەو بچووك پیاوو ژن
هەموو بەکۆمەڵ وەك شێر　　ڕاست بوونەوە وەك دلێر
هەتا ڕیشەی ئیستیعمار　　بە بێخ بێنن بەیەکجار
ئەوسا تۆڵەی ڕابوردوو　　تۆڵەی ڕۆژانی پێشوو
تۆڵەی دیل و خنکاوان　　خوێنی هەزار بێ تاوان
تۆڵەی هەزار هەتیوان　　باوك و دایك نەدیوان
تۆڵەی هەزار کۆستکەتوو　　هەزار خۆشەویست مردوو
هەزار کەسی دەربەدەر　　ماڵوێران و قوڕبەسەر
لە دوشمن ئەکرێتەوە　　سزای خۆی ئەدرێتەوە
بەرامبەر گەلی وا مەرد　　گەلی وا ئازاو نەبەرد
چی پێ ئەکرێ ئیستیعمار ژینی کورتە سەگی هار

ڕەگەزپەرستیی کوێرانە

فاشیستەکانی تورکیای خوێنڕێژ　　ئێرانیەکانی تلیاککێش و گێژ
ڕەگەزپەرستیی پیس و کوێرانە　　دەرسی ئیمپریالیستی شەیتانە
خەیاڵتان خاوە ئای قوڕ بەسەرتان　　بۆ هۆش و گۆش و بیروباوەڕتان
ولاتتان هەمووی داگیر کراوە　　سەربەخۆییتان هەر بەناو ماوە
خاکتان سەرو خوار بنکەو قەلایە　　ئیمپریالیزمی تیادا ئاغایە
گەلتان سەراپا برسی و بێنانە　　نەخوێندەوارەو کوێرو نادانە
تانك و زرێلی و ڕەشاش و تفەنگ　　سکتان تێر ناکات گوللەی کۆڕی جەنگ
دۆلارو پاوەن بۆ ئێوە نییە　　بۆ سەفاهەتەو بۆ بێشەرمییە

مامۆستا ڕەشید کورد

لەوکاتەدا کە بەشی یەکەمی ئەم دیوانە لە چاپکردن بوو لە ڕۆژنامەکانا خوێندمەوە کە مامۆستای تێکۆشەر مامۆستا ڕەشید کورد، کە یەکێکە لە کوردەکانی سووریا، لەچنگ یاساوڵە فاشیستەکانی سووریە خۆی دەرباز کردووەو خۆی گەیاندۆتە عێراق. عێراق کە مەڵبەندی ئازادیخوازانە.... مەڵبەندی سەربەستی و ئازادیپەروەرانە... خۆی گەیانە عێراق بۆ ئەوەی کە بۆنی ئازادی و هەوای سەربەستی هەڵمژێ و سیە ژەنگاویەکانی کە بە هەوای ئیمپریالیست و فاشیستەکانی سووریە پڕ بووبوو، پاك بکاتەوە. بەڵام داخەکەم هەندێك لە کاربەدەستە کۆنەپەرستەکان لە مووصڵ مامۆستای ناوبراویان گرتو دایانە دەست جەندرمە خوێنڕێژەکانی جمهووریەتی عەرەبی یەکگرتوو لەسەر سنوورو هەر لەبەر چاوی پۆلیسە عێراقیەکان لەتوپەتیان کردو گیانی پاکی بە خاك سپارد. بەم جۆرە مامۆستای ناوبراو بوو بە شەهیدی ئازادیخوازی. ئەم چەند دێرە پێشکەشی گیانی نەمری بێ.

ئەی مامۆستای شەهیدو مەرد | ئەی ئازادپەروەری نەبەرد
خۆت دەرباز کرد لە تاریکی | ملت نا بەرەو ڕووناکی
بەو هیوایەی کە ئازاد بێ | هاوبەشی گەلێکی شاد بێ
دووربێ لە زۆردارو بەدکار | دوور لە دەستەی فاشیستی هار
بەڵام گەلەگورگی برسی | بەبێ ویژدان و مەترسی
ڕێیان پێ گرتی وەکوو مار | دایانیتە دەست سەگی هار
سەگی برسی بی پاس و پیس | نۆکەری ئەمەریکاو ئینگلیس
نۆکەری خوێنڕێژو بەدکار | هەموو چاو سوور چاو سوور، خوێنخوار
تۆ دوو کەڕەت گوناهبار بوویت | یەکەم کوردێکی هۆشیار بوویت
دووهەمیش زددی فاشیست بووی | دوشمنی ئیمپریالیست بووی